

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของประเทศไทย ใช้กระบวนการวิจัยเชิงพัฒนา โดยคณะผู้วิจัยทำการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และการจัดสนทนากลุ่มกับเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจำแนกตามวัตถุประสงค์ของโครงการแบ่งเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 2 การเรียนรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร

ตอนที่ 3 การนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันและการได้รับประโยชน์ในแต่ละด้านของเกษตรกรตามความเห็นของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 4 การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีเศรษฐกิจ ทรัพยากร จิตใจ และด้านสังคมของเกษตรกรในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงตามความเห็นของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรและการประสานงานและรับผิดชอบดูแลการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 6 ผลการถอดบทเรียนต้นแบบในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร

โดยแต่ละตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

1.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่ม ตำแหน่งทางสังคม อาชีพหลัก จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคการเกษตร พื้นที่ทำ

การเกษตร และแหล่งเงินทุน โดยแสดงเป็นค่าสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

	n = 630	
ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	227	36.0
หญิง	403	64.0
2. อายุ		
21 – 30 ปี	8	1.3
31 – 40 ปี	71	11.3
41 – 50 ปี	228	36.2
51 – 60 ปี	220	34.8
61 – 70 ปี	86	13.6
71 – 80 ปี	17	2.8
Minimum = 22 Maximum = 79 Mean = 51.48 S.D. = 9.540		
3. ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	4	0.6
ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 หรือ 6	17	2.7
ประถมศึกษาปีที่ 4 หรือ 6	319	50.6
มัธยมศึกษาปีที่ 3	85	13.5
มัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ปวช.	158	25.1
อนุปริญญา หรือ ปวส.	19	3.0
ปริญญาตรี	27	4.3
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.2
4. การเป็นสมาชิกกลุ่ม		
ไม่ได้เป็น	18	2.9
เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	612	97.1
กลุ่มเกษตรกร	240	38.1
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	116	18.4

กลุ่มลูกค้า ๓.ก.ส.	271	43.0
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	100	15.9

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 630		
ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	194	30.8
กลุ่มออมทรัพย์	301	47.8
กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง	534	84.8
กลุ่มกองทุน จักสาน และกลุ่มอสม.	13	2.1
5. ตำแหน่งทางสังคม		
ไม่ได้เป็น	229	36.4
เป็น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	401	63.6
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	108	17.1
สมาชิก อบต.	26	4.1
อสม.	110	17.5
เกษตรหมู่บ้าน	154	24.4
หมอดิน/สมาชิกกลุ่มต่างๆ	88	14.0
6. อาชีพหลัก		
ทำนา	496	78.7
ประมง	2	0.3
ทำสวนยางพารา	37	5.9
ทำไร่	44	6.9
เลี้ยงสัตว์	11	1.8
รับจ้าง	12	1.9
ค้าขาย	12	1.9
อื่นๆ	16	2.5
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1 - 4 คน	355	56.3
5 - 8 คน	264	41.9
9 - 12 คน	11	1.8
Minimum = 1 Maximum = 12 Mean = 4.37 S.D. = 1.673		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

	n = 630	
ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
8. แรงงานภาคการเกษตร		
แรงงานในครัวเรือน	454	72.06
แรงงานจ้าง	176	27.94
9. ประเภทพื้นที่ทำการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เป็นของตนเอง	590	93.7
เช่าผู้อื่น	116	18.4
เป็นของตนเองและเช่าผู้อื่น	474	75.23
10. แหล่งเงินทุน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ของตนเอง	138	21.9
กู้จากแหล่งต่างๆ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	519	82.4
เพื่อนบ้าน	43	6.8
ญาติพี่น้อง	109	17.30
จ.ก.ส.	385	61.1
ธนาคารพาณิชย์	13	2.1
พ่อค่านายทุน	11	1.8
กลุ่มเกษตรกร	77	12.2
สหกรณ์การเกษตร	121	19.2

จากตารางที่ 4.1 สามารถสรุปข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร ได้ดังนี้

1.1.1 เพศ เกษตรกรเกือบสองในสาม (ร้อยละ 64.0) เป็นเพศหญิง มีเพียงร้อยละ 36.0 เท่านั้นที่เป็นเพศชาย

1.1.2 อายุ เกษตรกรหนึ่งในสาม (ร้อยละ 36.2) มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี รองลงมา (ร้อยละ 34.9) มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 1.3) มีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 22 ปี สูงสุด 79 ปี และมีอายุเฉลี่ย 51.48 ปี

1.1.3 ระดับการศึกษา เกษตรกรมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 50.6) จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 หรือ 6 รองลงมา (ร้อยละ 25.1) จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ปวช. และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 0.2) จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี

1.1.4 การเป็นสมาชิกกลุ่ม เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.1) เป็นสมาชิกกลุ่ม โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 84.8) เป็นสมาชิกกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมา (ร้อยละ 47.8) เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 2.1) เป็นสมาชิกของกลุ่มอื่นๆ ได้แก่ กลุ่มกองทุน กลุ่มจักสาน และกลุ่มออม.

1.1.5 ตำแหน่งทางสังคม เกษตรกรประมาณสองในสาม (ร้อยละ 63.6) มีตำแหน่งทางสังคม โดยเกษตรกรจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 24.4) เป็นเกษตรกรหมู่บ้าน รองลงมา (ร้อยละ 17.5) เป็นอสม. และร้อยละ 17.1 เป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 4.1) เป็นสมาชิก อบต.

1.1.6 อาชีพหลัก เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.7) มีอาชีพหลักทำนา รองลงมา (ร้อยละ 6.9) มีอาชีพหลักทำไร่ และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 0.3) มีอาชีพหลักทำประมง

1.1.7 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เกษตรกรมากกว่าครึ่งเล็กน้อย (ร้อยละ 56.3) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 1 – 4 คน รองลงมา (ร้อยละ 41.9) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 5 – 8 คน และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 1.7) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 9 – 12 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 12 คน และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.37 คน

1.1.8 แรงงานภาคการเกษตร เกษตรกรส่วนมาก (ร้อยละ 72.06) มีแรงงานในครัวเรือน และ ร้อยละ 27.94 มีแรงงานจ้าง

1.1.9 ประเภทของพื้นที่ทำการเกษตร เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 93.7) มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง รองลงมา ร้อยละ 75.23 มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเองและเช่าผู้อื่น และร้อยละ 18.4 เช่าผู้อื่น

1.1.10 แหล่งเงินทุน เกษตรกรร้อยละ 21.9 มีแหล่งเงินทุนที่เป็นของตนเอง และเกษตรกรส่วนมาก (ร้อยละ 82.4) มีการกู้แหล่งต่างๆ โดยเกษตรกรเกือบสองในสาม (ร้อยละ 61.1) กู้ยืมจากธ.ก.ส. รองลงมา (ร้อยละ 19.2) กู้ยืมจากสหกรณ์การเกษตร และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 1.8) มีกู้ยืมพ่อค้านายทุน

1.2 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ณ ปัจจุบัน ระยะเวลารับราชการ และระยะเวลารับผิดชอบงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงฯ โดยแสดงเป็นค่าสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง

n = 42

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	26	61.9
หญิง	16	38.1
2. อายุ		
31-40 ปี	17	40.5
41-50 ปี	9	21.4
51-60 ปี	16	38.1
Minimum = 31 Maximum = 60 Mean = 45.83 S.D. = 9.757		
3. ระดับการศึกษา		
อนุปริญญา หรือ ปวส.	5	11.8
ปริญญาตรี	29	69.1
ปริญญาโท	8	19.1
4. ตำแหน่ง ณ ปัจจุบัน		
นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ	15	35.7
นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ	27	64.3
5. ระยะเวลารับราชการ (ปี)		
1 - 10 ปี	18	42.9
11 - 20 ปี	10	23.8
21 - 30 ปี	5	11.9
31 ปีขึ้นไป	9	21.4
Minimum = 1 Maximum = 38 Mean = 15.97 S.D. = 12.416		
6. ระยะเวลารับผิดชอบงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงฯ (ปี)		
1 - 2 ปี	13	31.0
3 - 5 ปี	29	69.0
Minimum = 1 Maximum = 5 Mean = 3.14 S.D. = 1.760		

จากตารางที่ 4.2 ข้อมูลพื้นฐานของเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง พบว่า

1.2.1 เพศ เจ้าหน้าที่ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 61.9) เป็นเพศชายและมีเพียงร้อยละ 38.1 เป็นเพศหญิง

1.2.2 อายุ เจ้าหน้าที่มากกว่าหนึ่งในสามเล็กน้อย (ร้อยละ 40.5) มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี รองลงมา (ร้อยละ 38.1) มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี และร้อยละ 21.4 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 31 ปี สูงสุด 60 ปี และมีอายุเฉลี่ย 45.83 ปี

1.2.3 ระดับการศึกษา เจ้าหน้าที่ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 69.1) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมา (ร้อยละ 19.1) จบการศึกษาระดับปริญญาโท และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 11.9) จบการศึกษาระดับอนุปริญญา หรือ ปวส.

1.2.4 ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่เกือบสองในสาม (ร้อยละ 64.3) เป็นนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ รองลงมา (ร้อยละ 35.7) เป็นนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

1.2.5 ระยะเวลารับราชการ เจ้าหน้าที่มากกว่าหนึ่งในสาม (ร้อยละ 42.9) มีระยะเวลารับราชการอยู่ระหว่าง 1-10 ปี รองลงมา (ร้อยละ 23.8) มีระยะเวลารับราชการอยู่ระหว่าง 11-20 ปี และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 11.9) มีระยะเวลารับราชการอยู่ระหว่าง 21-30 ปี โดยมีระยะเวลารับราชการต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 38 ปี และมีระยะเวลารับราชการเฉลี่ย 15.97 ปี

1.2.6 ระยะเวลารับผิดชอบงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงฯ เจ้าหน้าที่ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 69.0) มีระยะเวลารับผิดชอบงานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงอยู่ระหว่าง 3 - 5 ปี รองลงมา (ร้อยละ 31.0) มีระยะเวลารับผิดชอบงานอยู่ระหว่าง 1 - 2 ปี โดยมีระยะเวลารับผิดชอบต่องานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 5 ปี และมีระยะเวลารับผิดชอบต่องานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงเฉลี่ย 3.14 ปี

ตอนที่ 2 การเรียนรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร

2.1 การเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ของมสธ.

ตารางที่ 4.3 การเรียนรู้ของเกษตรกรและความพึงพอใจต่อวิธีการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” จากมสธ.ตามความเห็นของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง

ประเด็น	ความเห็นของเกษตรกร			ความเห็นของเจ้าหน้าที่		
	การได้รับการเรียนรู้	ระดับความพึงพอใจ		การได้รับการเรียนรู้	ระดับความพึงพอใจ	
	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปล ความ	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปล ความ
1. การเรียนรู้จากการรวมกลุ่ม ชมส่ววิถีทัศน์คัตสรร (แผ่นดินวี ดี/ซีดี) และการทำกิจกรรม หลังจากชมวีทัศน์ร่วมกับกลุ่ม	613 (97.3)	4.27 (0.918)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.26 (0.664)	มากที่สุด
2. การเรียนรู้โดยกระบวนการ กลุ่มในการพูดคุย สรุปล วิเคราะห์เนื้อหา สรุบทเรียน และปฏิบัติการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน	623 (98.9)	4.09 (0.849)	มาก	42 (100.0)	4.38 (0.696)	มาก ที่สุด
3. การเรียนรู้จากทำกิจกรรม เพื่อพัฒนาตนเองและครัวเรือน ในการเพิ่มรายได้ การลด รายจ่าย	626 (99.4)	3.91 (1.084)	มาก	42 (100.0)	4.29 (0.805)	มาก ที่สุด
4. การเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติ ในกิจกรรมการทำบัญชี ครัวเรือน	625 (99.2)	4.14	มาก	41 (97.6)	3.91 (1.084)	มาก
5. การเรียนรู้เสริมจาก การศึกษาดูงานจากบุคคล ต้นแบบ กลุ่มต้นแบบ ชุมชน ต้นแบบ	622 (98.7)	4.27 (0.918)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.45 (0.592)	มาก ที่สุด
6. การเรียนรู้เสริมจากการ พูดคุย ชักถามผู้จัดการเรียนรู้	625 (99.2)	4.09 (0.849)	มาก	41 (97.6)	4.07 (0.921)	มาก
7. การเรียนรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์คัต สรร	612 (97.1)	3.91 (1.084)	มาก	41 (97.6)	4.00 (1.035)	มาก
ค่าเฉลี่ย		4.14	มาก		4.24	มาก ที่สุด

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ในการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” จาก มสธ.ของเกษตรกร ใน 7 วิธีตามความเห็นของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า

1. ความเห็นของเกษตรกร จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99.4) ได้รับการเรียนรู้จากทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและครัวเรือนในการเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย รองลงมา(ร้อยละ 99.2) ได้รับการเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติในกิจกรรมการทำบัญชีครัวเรือนและการเรียนรู้เสริมจากการพูดคุย ชักถามผู้จัดการเรียนรู้ เกษตรกร(ร้อยละ 98.9) ได้รับการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มในการพูดคุย สรุป วิเคราะห์เนื้อหา สรุปบทเรียนและปฏิบัติการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน เกษตรกร (ร้อยละ 98.7) ได้รับการเรียนรู้เสริมจากการศึกษาดูงานจากบุคคลต้นแบบ กลุ่มต้นแบบ ชุมชนต้นแบบ เกษตรกร (ร้อยละ 97.3) ได้รับการเรียนรู้จากการรวมกลุ่มชมสื่อวีดิทัศน์คัดสรร (แผ่นดีวีดี/ซีดี) และการทำกิจกรรมหลังจากชมวีดี และเกษตรกร (ร้อยละ 97.1) ได้รับการเรียนรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์คัดสรร

ในประเด็นของความพึงพอใจของเกษตรกรต่อวิธีการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” จาก มสธ พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในประเด็น การได้รับการเรียนรู้จากการรวมกลุ่มชมสื่อวีดิทัศน์คัดสรร (แผ่นดีวีดี/ซีดี) และการทำกิจกรรมหลังจากชมวีดิทัศน์ร่วมกับกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย = 4.27) การเรียนรู้เสริมจากการศึกษาดูงานจากบุคคลต้นแบบ กลุ่มต้นแบบ ชุมชนต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย = 4.27) และมีความพึงพอใจในระดับมากในวิธีการเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติในกิจกรรมการทำบัญชีครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย = 4.14) การเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มในการพูดคุย สรุป วิเคราะห์เนื้อหา สรุปบทเรียนและปฏิบัติการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชนการเรียนรู้เสริมจากการพูดคุย ชักถามผู้จัดการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย = 4.09 เท่ากัน) การเรียนรู้จากทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและครัวเรือนในการเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การเรียนรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์คัดสรร(ค่าเฉลี่ย = 3.91เท่ากัน)

2. ความเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” จาก มสธ.ของเกษตรกร พบว่า เจ้าหน้าที่ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) เห็นว่า เกษตรกรได้รับการเรียนรู้เสริมจากการรวมกลุ่มชมสื่อวีดิทัศน์คัดสรร (แผ่นดีวีดี/ซีดี) และการทำกิจกรรมหลังจากชมวีดิทัศน์ร่วมกับกลุ่ม การเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มในการพูดคุย สรุป วิเคราะห์เนื้อหา สรุปบทเรียนและปฏิบัติการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน การเรียนรู้จากทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและครัวเรือนในการเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และการได้รับการเรียนรู้เสริมจากการศึกษาดูงานจากบุคคลต้นแบบ กลุ่มต้นแบบ ชุมชนต้นแบบ รองลงมา เจ้าหน้าที่ร้อยละ 97.6 เห็นว่าเกษตรกร ได้รับการเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติในกิจกรรมการทำบัญชีครัวเรือน การเรียนรู้เสริมจากการพูดคุย ชักถามผู้จัดการเรียนรู้ และการเรียนรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์คัดสรร

ความเห็นเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความพึงพอใจของเกษตรกร จากการศึกษาพบว่า ในภาพรวม เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเห็นว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อวิธีการเรียนรู้ของเกษตรกรตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” จาก มสธ ในระดับมากที่สุด(ค่าเฉลี่ย= 4.42) ซึ่งในประเด็นย่อย เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เห็นว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการใช้วิธีการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” จาก มสธ ในระดับมากที่สุด โดยพึงพอใจในวิธีการเรียนรู้โดยการเรียนรู้เสริมจากการศึกษาดูงานจากบุคคลต้นแบบ กลุ่มต้นแบบ ชุมชนต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย= 4.45) รองลงมาคือ การเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มในการพูดคุย สรุปล วิเคราะห์เนื้อหา สรุปรบทเรียนและปฏิบัติการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน (ค่าเฉลี่ย= 4.38) การเรียนรู้จากทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและครัวเรือนในการเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย (ค่าเฉลี่ย= 4.29) และการเรียนรู้จากการรวมกลุ่มชมสื่อวีดิทัศน์คัดสรร (แผ่นดีวีดี/ซีดี) และการทำกิจกรรมหลังจากชมวีดิทัศน์ร่วมกับกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย= 4.26) นอกจากนี้ยังเห็นว่าเกษตรกรพึงพอใจในระดับมาก ในการเรียนรู้โดยการเรียนรู้เสริมจากการพูดคุย ชักถามผู้จัดการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย= 4.07) การเรียนรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ คัดสรร (ค่าเฉลี่ย= 4.00) และการเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติในกิจกรรมการทำบัญชีครัวเรือน(ค่าเฉลี่ย= 3.91)

2.2 การเรียนรู้ การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆของเกษตรกร

ตารางที่ 4.4 การเรียนรู้ของเกษตรกรและความพึงพอใจต่อวิธีการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” จากแหล่งอื่นๆ ตามความเห็นของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ประเด็น	ความเห็นของเกษตรกร			ความเห็นของเจ้าหน้าที่		
	การได้รับ	ระดับความพึงพอใจ		การได้รับ	ระดับความพึงพอใจ	
	การเรียนรู้	จำนวน	Mean	การ	จำนวน	Mean
	(ร้อยละ)	(S.D.)	แปล	เรียนรู้	(ร้อยละ)	(S.D.)
			ความ			แปล
1. เรียนรู้จากวิทยุกระจายเสียง	536 (85.1)	3.23 (1.633)	ปาน กลาง	38 (90.5)	3.38 (1.447)	ปาน กลาง
2. เรียนรู้จากโทรทัศน์	605 (96.0)	3.95 (1.196)	มาก	40 (95.2)	4.05 (1.188)	มาก
3. เรียนรู้จากแผ่น ดีวีดี/ซีดี	606 (96.2)	3.97 (1.225)	มาก	42 (100.0)	4.36 (0.878)	มาก ที่สุด
4. เรียนรู้จากการอ่านหนังสือ/เอกสาร	607 (96.4)	3.76 (1.180)	มาก	42 (100.0)	3.79 (1.024)	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ประเด็น	ความเห็นของเกษตรกร			ความเห็นของเจ้าหน้าที่		
	การได้รับ การเรียนรู้	ระดับความพึงพอใจ		การ ได้รับ การ เรียนรู้	ระดับความพึงพอใจ	
	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปล ความ	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปล ความ
5. เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน	629 (99.8)	4.38 (0.778)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.67 (0.650)	มาก ที่สุด
6. เรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้/ผู้นำชุมชน	628 (99.7)	4.26 (0.861)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.62 (0.696)	มาก ที่สุด
7. เรียนรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	628 (99.7)	4.45 (0.762)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.52 (0.594)	มาก ที่สุด
8. เรียนรู้จากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน	621 (98.6)	4.24 (0.959)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.31 (0.748)	มาก ที่สุด
9. เรียนรู้จากเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบล	561 (89.0)	3.48 (1.552)	มาก	39 (92.9)	3.74 (1.444)	มาก
10. เรียนรู้จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐอื่นๆ	599 (95.1)	4.08 (1.260)	มาก	42 (100.0)	4.26 (0.798)	มาก ที่สุด
11. เรียนรู้จากการร่วมประชุม/การสัมมนา	622 (98.7)	4.13 (0.963)	มาก	42 (100.0)	4.40 (0.766)	มาก ที่สุด
12. เรียนรู้จากการศึกษาดูงานกลุ่มต้นแบบ ชุมชนต้นแบบ	622 (98.7)	4.27 (0.927)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	0.627	มาก ที่สุด
13. เรียนรู้จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	619 (98.3)	4.23 (0.990)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.64 (0.576)	มาก ที่สุด
14. เรียนรู้จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (เฟซบุ๊ก, ไลน์)	485 (76.9)	2.98 (1.900)	ปาน กลาง	38 (90.5)	3.67 (1.602)	มาก
15. เรียนรู้จากการฝึกอบรม	625 (99.2)	4.23 (0.873)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.36 (0.692)	มาก ที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม		3.98	มาก		4.21	มาก ที่สุด

จากตารางที่ 4.4 วิธีการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” จากแหล่งอื่น ๆ และความพึงพอใจจากการได้รับการเรียนรู้ ของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านการเรียนรู้ของเกษตรกร ตามหลักสูตรการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง จากแหล่งเรียนรู้ อื่น ๆ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99.8) ได้รับการเรียนรู้ จากการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน รองลงมา (ร้อยละ 99.7) ได้รับการเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน/ ผู้รู้/ผู้นำชุมชน เกษตรกร (ร้อยละ 99.2) และได้รับการเรียนรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร. ร้อย ละ 99.2 ได้รับการเรียนรู้จากการฝึกอบรม เกษตรกร (ร้อยละ 98.7) ได้รับการเรียนรู้จากการร่วม ประชุม/การสัมมนา และได้รับการเรียนรู้จากการศึกษาดูงานกลุ่มต้นแบบ ชุมชนต้นแบบ เกษตรกร (ร้อยละ 98.6) ได้รับการเรียนรู้จากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เกษตรกร (ร้อยละ 98.3) ได้รับการเรียนรู้ จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เกษตรกร (ร้อยละ 96.4) ได้รับการเรียนรู้จากการ อ่านหนังสือ/เอกสาร เกษตรกร (ร้อยละ 96.2) ได้รับการเรียนรู้จากการดูแผ่น ดีวีดี/ซีดี เกษตรกร (ร้อยละ 96.0) ได้รับการเรียนรู้จากการดูโทรทัศน์ เกษตรกร (ร้อยละ 95.1) ได้รับการเรียนรู้จาก เจ้าหน้าที่ภาครัฐอื่น ๆ เกษตรกร (ร้อยละ 89.0) ได้รับการเรียนรู้จากเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบล เกษตรกร (ร้อยละ 85.1) ได้รับการเรียนรู้จากการฟังวิทยุ และมีจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 76.9) ได้ รับ การเรียนรู้จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (เฟซบุ๊ก, ไลน์)

ด้านความพึงพอใจของเกษตรกร ต่อการได้รับการเรียนรู้การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจ พอเพียงจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ จากการศึกษา พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.98) ส่วนในรายละเอียด เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด จากการได้รับการ เรียนรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.45) รองลงมา การได้รับเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ในชีวิตประจำวัน (ค่าเฉลี่ย 4.38) การเรียนรู้จากการศึกษาดูงานกลุ่มต้นแบบ ชุมชนต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย 4.27) การเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้/ผู้นำชุมชน เรียนรู้จากการฝึกอบรม (ค่าเฉลี่ย 4.26 เท่ากัน) เรียนรู้จากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.24) และเรียนรู้จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ย 4.23) นอกจากนี้ เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมาก ต่อ การได้รับการเรียนรู้จากการร่วมประชุม/การสัมมนา (ค่าเฉลี่ย 4.13) เรียนรู้จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 4.08) เรียนรู้จากการดูแผ่น ดีวีดี/ซีดี (ค่าเฉลี่ย 3.97) การเรียนรู้จากการดูโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.95) การเรียนรู้จากการอ่านหนังสือ/เอกสาร(ค่าเฉลี่ย 3.76) การได้รับการเรียนรู้จากเจ้าหน้าที่ เทศบาลตำบล (ค่าเฉลี่ย 3.48)

2. ด้านความเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเห็นว่า เกษตรกรได้รับ การเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” จากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ดังนี้ เจ้าหน้าที่ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) เห็นว่า เกษตรกรได้รับการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงใน

ชีวิตประจำวัน ได้รับการเรียนรู้จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ได้รับการเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้/ผู้นำชุมชน ได้รับการเรียนรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ได้รับการเรียนรู้จากการร่วมประชุม/การสัมมนา ได้รับการเรียนรู้จากการศึกษาดูงานกลุ่มต้นแบบ ชุมชนต้นแบบ) ได้รับการเรียนรู้จากการดูแผ่น ดวีดี/ซีดีและเรียนรู้จากการฝึกอบรม ได้รับการเรียนรู้จากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เรียนรู้จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐอื่น ๆ ได้แก่ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กรมพัฒนาที่ดิน กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมวิชาการ กศน. กรมการปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอ สำนักงานประมงอำเภอ พค. กรมชลประทาน โรงเรียน ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีฯ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ชกส. สื่อสารมวลชน อบต. และสำนักงานปฏิรูปที่ดิน ได้รับการเรียนรู้จากการอ่านหนังสือ/เอกสาร นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95.2) ยังเห็นว่าเกษตรกรได้รับการเรียนรู้จากการชมโทรทัศน์ เจ้าหน้าที่ (ร้อยละ 92.9) เห็นว่าเกษตรกรได้รับการเรียนรู้จากเจ้าหน้าที่เทศบาล ตำบล และเจ้าหน้าที่ (ร้อยละ 90.5) เห็นว่าเกษตรกรได้รับการเรียนรู้จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (เฟซบุ๊ก, ไลน์) และได้รับการเรียนรู้จากการฟังวิทยุกระจายเสียง

ความเห็นของของเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับความพึงพอใจของเกษตรกรต่อวิธีการเรียนรู้ จากการศึกษา พบว่าในภาพรวม เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เห็นว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.21) ส่วนในรายละเอียดเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เห็นว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน (ค่าเฉลี่ย 4.67) การเรียนรู้จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง (ค่าเฉลี่ย 4.64) การเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้รู้/ผู้นำชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.62) การเรียนรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.52) การเรียนรู้จากการร่วมประชุม/การสัมมนา (ค่าเฉลี่ย 4.40) การเรียนรู้จากการศึกษาดูงานกลุ่มต้นแบบ ชุมชนต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย 4.38) การเรียนรู้จากการดูแผ่น ดวีดี/ซีดีและจากการฝึกอบรม (ค่าเฉลี่ย 4.36) การเรียนรู้จากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.31) การเรียนรู้จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐอื่น ๆ ได้แก่ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กรมพัฒนาที่ดิน กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมวิชาการ กศน. กรมการปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอ สำนักงานประมงอำเภอ พค. กรมชลประทาน โรงเรียน ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีฯ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ชกส. สื่อสารมวลชน อบต. และสำนักงานปฏิรูปที่ดิน (ค่าเฉลี่ย 4.26)

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ยังเห็นว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ของเกษตรกรจากแหล่งอื่น ๆ ในระดับมาก ได้แก่ วิธีการอ่านหนังสือ/เอกสาร (ค่าเฉลี่ย 3.79) วิธีการชมโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 4.05) วิธีการเรียนรู้จากเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบล (ค่าเฉลี่ย 3.74) วิธีการเรียนรู้จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (เฟซบุ๊ก, ไลน์) (ค่าเฉลี่ย 3.67) และเห็นว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.38) จากการเรียนรู้จากวิทยุกระจายเสียง

ตอนที่ 3 การนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันและการได้รับประโยชน์ในแต่ละด้านของเกษตรกรตามความเห็นของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 4.5 การนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ด้านความพอประมาณไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันและความเป็นประโยชน์ตามความเห็นของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ประเด็น	ความเห็นของเกษตรกร			ความเห็นของเจ้าหน้าที่		
	การนำไปปฏิบัติ	ระดับความเป็นประโยชน์		การนำไปปฏิบัติ	ระดับความเป็นประโยชน์	
	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปล ความ	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปล ความ
ด้านความพอประมาณ		4.15	มากที่สุด		4.11	มากที่สุด
1. การผลิตเครื่องอุปโภคใช้เองในครัวเรือน เช่น ทำน้ำยาล้างจาน แชมพู ผงซักฟอก	534 (84.8)	3.58 (1.737)	มาก	35 (83.3)	3.48 (1.756)	มาก
2. การไม่กู้หนี้ยืมสินมาใช้จ่ายโดยไม่เกิดรายได้ และสามารถจัดการเงินได้ตามแผน	579 (91.9)	3.87 (1.441)	มาก	42 (100.0)	4.02 (0.840)	มาก
3. การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ไม่ซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย ไม่ใช้จ่ายในงานประเพณี/วัฒนธรรมมากเกินไปจนจำเป็น	619 (98.3)	4.28 (0.977)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.24 (0.759)	มากที่สุด

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ประเด็น	ความเห็นของเกษตรกร			ความเห็นของเจ้าหน้าที่		
	การนำไปปฏิบัติ	ระดับความเป็นประโยชน์		การนำไปปฏิบัติ	ระดับความเป็นประโยชน์	
	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปล ความ	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปล ความ
4. การใช้ที่ดินอย่างคุ้มค่าที่สุด เช่น ใช้พื้นที่ว่างบริเวณหน้าบ้านหรือหลังบ้านปลูกสมุนไพรและพืชผักสวนครัว เลี้ยงไก่	625 (99.2)	4.52 (0.761)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.52 (0.633)	มากที่สุด
5. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผู้รู้มาปรับใช้	625 (99.2)	4.34 (0.842)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.24 (0.617)	มากที่สุด
6. การไม่ทำอะไรเกินตัว เกินกำลังของตนเอง	608 (96.5)	4.28 (1.067)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.14 (0.646)	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.5 การนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ด้านความพอประมาณ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ปรากฏผลในแต่ละประเด็นดังนี้

1. ตามความเห็นของเกษตรกร เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99.2) เห็นว่าตนเองมีการใช้ที่ดินอย่างคุ้มค่าที่สุด เช่น ใช้พื้นที่ว่างบริเวณหน้าบ้านหรือหลังบ้านปลูกสมุนไพรและพืชผักสวนครัว เลี้ยงไก่ และมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผู้รู้มาปรับใช้ โดยเห็นว่าการทำกิจกรรมดังกล่าวมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.52 , 4.34 ตามลำดับ) รองลงมาเกษตรกร (ร้อยละ 98.3) ได้ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ไม่ซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยไม่ใช้จ่ายในงานประเพณี/วัฒนธรรมมากเกินไปจนจำเป็นไปปฏิบัติ โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.28) เกษตรกร (ร้อยละ 96.5) ไม่ทำอะไรเกินตัว เกินกำลังของตนเองไปปฏิบัติ โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.28) เกษตรกร (ร้อยละ 91.9) ไม่กู้หนี้ยืมสินมาใช้โดยไม่เกิดรายได้ และสามารถจัดการเงินได้ตามแผนไปปฏิบัติ โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.87) และมีจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 84.8) มีการผลิตเครื่องอุปโภคใช้เองในครัวเรือน เช่น ทำน้ำยาล้างจาน แชมพู ผงซักฟอกไปปฏิบัติ โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.58)

2. ความเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต่อการนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ด้านความพอประมาณไปใช้ในชีวิตประจำวันของเกษตรกร ปรากฏผลในแต่ละประเด็นดังนี้ เจ้าหน้าที่ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) เห็นว่าเกษตรกรนำผลที่ได้จาก

การเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ด้านความพอประมาณไปใช้ใน ชีวิตประจำวันเกษตรกรในประเด็นต่อไปนี้ 1) เกษตรกรมีการใช้ที่ดินอย่างคุ้มค่าที่สุด เช่น ใช้พื้นว่าง บริเวณหน้าบ้านหรือหลังบ้านปลูกสมุนไพรและพืชผักสวนครัว เลี้ยงไก่ไปปฏิบัติ โดยเห็นว่าเกษตรกร ได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.52) 2) เกษตรกรมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นจากผู้รู้ มาปรับใช้ และการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ไม่ซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยไม่ใช้จ่ายในงานประเพณี/ วัฒนธรรมมากเกินไปเกินความจำเป็น โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.24 จำนวนเท่ากัน) 3) เกษตรกรไม่ทำอะไรเกินตัว เกินกำลังของตนเอง โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ใน ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14) และ 4) เกษตรกรไม่กู้หนี้ยืมสินมาใช้จ่ายโดยไม่เกิดรายได้ และสามารถ จัดการเงินได้ตามแผนไปปฏิบัติ โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.02) และ เจ้าหน้าที่ (ร้อยละ 83.3) เห็นว่าเกษตรกรมีการผลิตเครื่องอุปโภคใช้เองในครัวเรือน เช่น ทำน้ำยาล้าง จาน แชมพู ผงซักฟอกไปปฏิบัติ โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.48) เช่นกัน

ตารางที่ 4.6 การนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ด้าน **ความมีเหตุผล** ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันและความเป็นประโยชน์ตามความเห็นของ เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ประเด็น	ความเห็นของเกษตรกร			ความเห็นของเจ้าหน้าที่		
	การนำไปปฏิบัติ	ระดับความเป็นประโยชน์		การนำไปปฏิบัติ	ระดับความเป็นประโยชน์	
	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปล ความ	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปล ความ
ด้านความมีเหตุผล		4.31	มาก	4.34	มาก	ที่สุด
1. การวางแผนการใช้จ่ายเงินเท่าที่จำเป็น มีการวางแผนการใช้จ่ายในแต่ละช่วงเวลา	627 (99.5)	4.33 (0.789)	มากที่สุด	41 (97.6)	4.12 (1.040)	มาก
2. การรักษาสิ่งของต่าง ๆ ให้คงอยู่ในสภาพใช้งานได้นาน ๆ	629 (99.8)	4.38 (0.750)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.31 (0.604)	มากที่สุด
3. การตัดสินใจในการประกอบอาชีพ โดยการศึกษาข้อมูลหาความรู้ก่อนให้ชัดเจน	624 (99.1)	4.34 (0.856)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.19 (0.890)	มาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็น	ความเห็นของเกษตรกร			ความเห็นของเจ้าหน้าที่		
	การนำไปปฏิบัติ	ระดับความเป็นประโยชน์		การนำไปปฏิบัติ	ระดับความเป็นประโยชน์	
	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปล ความ	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปล ความ
4. การไม่ซื้อสินค้าราคาแพง ของยี่ห้อดัง สินค้าฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น	599 (95.1)	4.16 (1.238)	มาก	42 (100.0)	4.26 (0.766)	มากที่สุด
5. การพูดคุย แสดงเหตุผลเมื่อเกิดปัญหาในครัวเรือนและในชุมชน	623 (98.9)	4.29 (0.893)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.40 (0.664)	มากที่สุด
6. การลดต้นทุนการผลิตด้วยการ เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวหรือพืช อื่น ๆ เอง ทำปุ๋ยหมักใช้เอง ลดหรือเลิกใช้สารเคมีในการผลิต	621 (98.6)	4.35 (0.927)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.59 (0.627)	มากที่สุด
7. การนำวัสดุที่ใช้งานแล้วไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ใหม่	599 (95.1)	4.05 (1.223)	มาก	42 (100.0)	4.26 (0.766)	มากที่สุด
8. การใช้เวลาร่างให้เกิดประโยชน์โดยการทำอาชีพเสริม	621 (98.6)	4.33 (0.950)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.38 (0.660)	มากที่สุด
9. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการดูแลรักษาแม่น้ำ ลำคลอง แหล่งน้ำสาธารณะอื่น ๆ	627 (99.5)	4.39 (0.830)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.40 (0.700)	มากที่สุด
10. การดูแลชุมชน เช่นการรักษาความสะอาดที่สาธารณะ การกำจัดขยะ สิ่งมลพิษที่ถูกต้อง	628 (99.7)	4.51 (0.724)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.48 (0.671)	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.6 การนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ด้านความมีเหตุผล ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตามความเห็นของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ปรากฏผลในแต่ละประเด็นดังนี้

1. **ความเห็นของเกษตรกร** เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99.8) เห็นว่าตนเองได้นำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ด้านความมีเหตุผล ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยการรักษาสິงของต่าง ๆ ให้คงอยู่ในสภาพใช้งานได้นาน ๆ ซึ่งเกษตรกรเห็นว่ามีค่าความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.38) รองลงมา เกษตรกร(ร้อยละ 99.7) มีการดูแลชุมชน เช่นการรักษาความสะอาดที่สาธารณะ การกำจัดขยะ สิ่งมลพิษที่ถูกต้อง โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51) เกษตรกร (ร้อยละ 99.5) มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินเท่าที่จำเป็น และมีการวางแผนการใช้จ่ายในแต่ละช่วงเวลาและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการ

ดูแลรักษาแม่น้ำ ลำคลอง แหล่งน้ำสาธารณะอื่น ๆ โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.33 และ 4.39 ตามลำดับ) เกษตรกร (ร้อยละ 99.1) มีการตัดสินใจในการประกอบอาชีพ โดยการศึกษาข้อมูล หาความรู้ก่อนให้ชัดเจน โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.34) เกษตรกร (ร้อยละ 98.9) มีการพูดคุย แสดงเหตุผลเมื่อเกิดปัญหาในครัวเรือนและในชุมชน โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.29) เกษตรกร (ร้อยละ 98.6) มีการลดต้นทุนการผลิตด้วยการ เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวหรือพืช อื่น ๆ เอง ทำปุ๋ยหมักใช้เอง ลดหรือเลิกใช้สารเคมีในการผลิตและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยการทำอาชีพเสริม โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.35 และ 4.33 ตามลำดับ) และเกษตรกร (ร้อยละ 95.1) ไม่ซื้อสินค้าราคาแพง ของยี่ห้อดัง สินค้าฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นและนำวัสดุที่ใช้งานแล้วไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ใหม่ โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.16 และ ค่าเฉลี่ย 4.05 ตามลำดับ)

2. ความเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) เห็นว่า เกษตรกรมีการลดต้นทุนการผลิตด้วยการเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวหรือพืช อื่น ๆ เอง ทำปุ๋ยหมักใช้เอง ลดหรือเลิกใช้สารเคมีในการผลิต โดยเห็นว่าเกษตรกรได้รับประโยชน์ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.59) เกษตรกรมีการดูแลชุมชน เช่น การรักษาความสะอาดที่สาธารณะไปปฏิบัติ โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.48) เกษตรกรมีการพูดคุย แสดงเหตุผลเมื่อเกิดปัญหาในครัวเรือนและในชุมชน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการดูแลรักษาแม่น้ำ ลำคลอง แหล่งน้ำสาธารณะอื่น ๆ โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.40) เกษตรกรมีการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยการทำอาชีพเสริม โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.38) เกษตรกรมีการรักษาสินค้าของต่าง ๆ ให้คงอยู่ในสภาพใช้งานได้นาน ๆ โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.31) เกษตรกรไม่ซื้อสินค้าราคาแพง ของยี่ห้อดัง สินค้าฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นและการนำวัสดุที่ใช้งานแล้วไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ใหม่ โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.26) และเกษตรกรมีการตัดสินใจในการประกอบอาชีพ โดยการศึกษาข้อมูลหาความรู้ก่อนให้ชัดเจน โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.19) และเจ้าหน้าที่ (ร้อยละ 97.6) ยังเห็นว่าเกษตรกรมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินเท่าที่จำเป็น มีการวางแผนการใช้จ่ายในแต่ละช่วงเวลา โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.12)

ตารางที่ 4.7 การนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ด้าน
การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันและความเป็นประโยชน์ตามความเห็นของ
เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ประเด็น	ความเห็นของเกษตรกร			ความเห็นของเจ้าหน้าที่		
	การนำไป ปฏิบัติ	ระดับความเป็น ประโยชน์		การ นำไป ปฏิบัติ	ระดับความเป็น ประโยชน์	
	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปล ความ	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปล ความ
ด้านการมีภูมิคุ้มกัน		4.41	มาก ที่สุด		4.41	มาก ที่สุด
1. การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง สมบูรณ์ เช่นออกกำลังกาย สม่ำเสมอ พักผ่อนเพียงพอ	623 (98.9)	4.40 (0.879)	มาก ที่สุด	41 (97.6)	4.26 (1.037)	มาก ที่สุด
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า ให้สมบูรณ์ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันทางธรรมชาติ	626 (99.3)	4.48 (0.801)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.55 (0.632)	มาก ที่สุด
3. การทำบัญชีฟาร์ม บัญชี ครัวเรือนเพื่อตรวจสอบรายการใช้ จ่ายอย่างสม่ำเสมอ	594 (94.3)	4.06 (1.276)	มาก	42 (100.0)	4.07 (1.045)	มาก
4. การมีกิจกรรมการออม การ จัดสรรรายได้ส่วนหนึ่งในการออม เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ กลุ่ม สัจจะ สหกรณ์ออมทรัพย์ฯ กองทุน หมู่บ้าน กองทุนอื่นๆ และธนาคาร เป็นต้น	625 (99.2)	4.53 (0.765)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.50 (0.740)	มาก ที่สุด
5. การเข้าร่วมและได้รับการ สนับสนุนดูแลจากกลุ่มเศรษฐกิจ ต่าง ๆ ในชุมชน	626 (99.4)	4.45 (0.787)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.38 (0.696)	มาก ที่สุด

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็น	เกษตรกร			เจ้าหน้าที่		
	การนำไปปฏิบัติ	ระดับความเป็นประโยชน์		การนำไปปฏิบัติ	ระดับความเป็นประโยชน์	
	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปล ความ	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปล ความ
6. การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและประหยัด เช่น ปิดน้ำ	628 (99.7)	4.54 (0.706)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.50 (0.634)	มากที่สุด
7. การผลิตและบริโภคอาหารและสินค้าที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น อาหารปลอดภัยจากสารเคมีต่าง ๆ เพื่อสุขภาพที่แข็งแรงและปลอดภัย	627 (99.5)	4.47 (0.723)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.50 (0.634)	มากที่สุด
8. การเข้าร่วมสวัสดิการชุมชน เช่น ผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส กลุ่มฌาปนกิจ สงเคราะห์ กองทุนสวัสดิการชุมชน	617 (97.9)	4.41 (0.954)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.59 (0.543)	มากที่สุด
9. การเข้าร่วมกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ	615 (97.6)	4.42 (0.963)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.36 (0.759)	มากที่สุด
10. การทำประกันชีวิต ประกันภัยอุบัติเหตุ หรือการทำฌาปนกิจสงเคราะห์ในครอบครัว	626 (99.4)	4.58 (0.732)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.31 (0.811)	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.7 การนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ปรากฏผลในแต่ละประเด็นดังนี้

1. ความเห็นของเกษตรกร เกษตรกรนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในประเด็นต่อไปนี้เป็นเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 99.7) มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและประหยัด เช่น ปิดน้ำไปปฏิบัติ โดยเห็นว่ามีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.54) รองลงมาเกษตรกร (ร้อยละ 99.5) ผลิตและบริโภคอาหารและสินค้าที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น อาหาร

ปลอดภัยจากสารเคมีต่าง ๆ เพื่อสุขภาพที่แข็งแรงและปลอดภัยไปปฏิบัติ โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.47) เกษตรกร (ร้อยละ 99.4) ได้นำการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า ให้สมบูรณ์เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันทางธรรมชาติ การเข้าร่วมและได้รับการสนับสนุนดูแลจากกลุ่มเศรษฐกิจต่าง ๆ ในชุมชน และการทำประกันชีวิต ประกันภัยอุบัติเหตุ หรือการทำมาปนกิจสงเคราะห์ในครอบครัว โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.48) (ค่าเฉลี่ย 4.45) และ (ค่าเฉลี่ย 4.58) ตามลำดับ เกษตรกร (ร้อยละ 99.2) ได้นำการมีกิจกรรมการออม การจัดสรรรายได้ส่วนหนึ่งในการออม เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ กลุ่มสัจจะ สหกรณ์ออมทรัพย์ฯ กองทุนหมู่บ้าน กองทุนอื่นๆ และธนาคาร เป็นต้นไปปฏิบัติ โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.53) เกษตรกร (ร้อยละ 97.9) ได้นำการเข้าร่วมสวัสดิการชุมชน เช่น ผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ กองทุนสวัสดิการชุมชนไปปฏิบัติ โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.41) เกษตรกร (ร้อยละ 97.6) ได้นำการเข้าร่วมกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจไปปฏิบัติ โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.42) และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 94.3) ได้นำการทำบัญชีฟาร์ม บัญชีครัวเรือนเพื่อตรวจสอบรายค่าใช้จ่ายอย่างสม่ำเสมอไปปฏิบัติ โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.06)

2. ความเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด (ร้อยละ 100.0)

เห็นว่าเกษตรกรมีการเข้าร่วมสวัสดิการชุมชน เช่น ผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ กองทุนสวัสดิการชุมชน โดยเห็นว่าเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.59) เกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า ให้สมบูรณ์เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันทางธรรมชาติ โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.55) เกษตรกรมีกิจกรรมการออม การจัดสรรรายได้ส่วนหนึ่งในการออม เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ กลุ่มสัจจะ สหกรณ์ออมทรัพย์ฯ กองทุนหมู่บ้าน กองทุนอื่นๆ และธนาคาร เป็นต้น มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและประหยัด เช่น ปิดน้ำ และการผลิตและบริโภคอาหารและสินค้าที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น อาหารปลอดภัยจากสารเคมีต่าง ๆ เพื่อสุขภาพที่แข็งแรงและปลอดภัย โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.50 เท่ากัน) เกษตรกรเข้าร่วมและได้รับการสนับสนุนดูแลจากกลุ่มเศรษฐกิจต่าง ๆ ในชุมชน โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.38) เกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.36) เกษตรกรมีการทำประกันชีวิต ประกันภัยอุบัติเหตุ หรือการทำมาปนกิจสงเคราะห์ในครอบครัว โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.31) และเกษตรกรยังได้ทำบัญชีครัวเรือนเพื่อตรวจสอบรายค่าใช้จ่ายอย่างสม่ำเสมอ โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับ

มาก (ค่าเฉลี่ย 4.07) และเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 97.6) เห็นว่าเกษตรกรมีการรักษาสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์ เช่นออกกำลังกายสม่ำเสมอ พักผ่อนเพียงพอ โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.26)

ตารางที่ 4.8 การนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ด้านเงื่อนไขการมีองค์ความรู้ ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันและความเป็นประโยชน์ตามความเห็นของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ประเด็น	ความเห็นของเกษตรกร			ความเห็นของเจ้าหน้าที่		
	การนำไปปฏิบัติ	ระดับความเป็นประโยชน์		การนำไปปฏิบัติ	ระดับความเป็นประโยชน์	
	จำนวน	Mean	แปล	จำนวน	Mean	แปล
	(ร้อยละ)	(S.D.)	ความ	(ร้อยละ)	(S.D.)	ความ
ด้านเงื่อนไขการมีองค์ความรู้		4.34	มากที่สุด		4.38	มากที่สุด
1. การมีการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ปฏิบัติ	615 (97.6)	4.18 (1.006)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.26 (0.798)	มากที่สุด
2. การแสวงหาข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนการตัดสินใจที่ดี	624 (99.1)	4.30 (0.856)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.33 (0.650)	มากที่สุด
3. การเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งในด้านการประกอบอาชีพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมด้านสวัสดิการของชุมชน กิจกรรมที่เสริมสร้างความสามัคคี	626 (99.4)	4.45 (0.770)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.62 (0.582)	มากที่สุด
4. การเข้าร่วมเครือข่ายองค์กรชุมชนที่มีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันเสมอ	622 (98.7)	4.40 (0.862)	มากที่สุด	41 (97.6)	4.33 (0.786)	มากที่สุด
5. การมีกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพเสมอ	624 (99.1)	4.41 (0.806)	มากที่สุด	41 (97.6)	4.38 (0.696)	มากที่สุด
6. การนำความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ให้เหมาะสม	620 (98.4)	4.24 (0.939)	มากที่สุด	41 (97.6)	4.43 (0.737)	มากที่สุด
7. การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการดำรงชีวิตและการผลิตสินค้า	623 (98.9)	4.32 (0.871)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.40 (0.664)	มากที่สุด

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็น	ความเห็นของเกษตรกร			ความเห็นของเจ้าหน้าที่		
	การนำไปปฏิบัติ	ระดับความเป็นประโยชน์		การนำไปปฏิบัติ	ระดับความเป็นประโยชน์	
	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปลความ	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปลความ
8. มีการติดตามและประเมินสิ่งต่าง ๆ ที่ปฏิบัติเพื่อทราบข้อดี/ข้อเสียและผลที่เกิดขึ้น	624 (99.1)	4.24 (0.874)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.26 (0.627)	มากที่สุด
9. มีการส่งเสริมให้บุตรหลานสมาชิกในครัวเรือนได้เรียนรู้อยู่เสมอ	628 (99.7)	4.47 (0.761)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.33 (0.627)	มากที่สุด
10. การติดตามข่าวสารบ้านเมืองและเหตุการณ์ต่าง ๆ อยู่เสมอ	628 (99.7)	4.46 (0.779)	มากที่สุด	42 (100.0)	4.45 (0.670)	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.8 การนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ด้านเงื่อนไขการมีองค์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ปรากฏผลในแต่ละประเด็นดังนี้

1. ความเห็นของเกษตรกร เกษตรกรนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ด้านเงื่อนไขการมีองค์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในประเด็นต่อไปี้ เกษตรกรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 99.7) ส่งเสริมให้บุตรหลาน สมาชิกในครัวเรือนได้เรียนรู้อยู่เสมอและการติดตามข่าวสารบ้านเมืองและเหตุการณ์ต่าง ๆ อยู่เสมอ โดยเห็นว่ามีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.47 และ 4.46) รองลงมาเกษตรกร (ร้อยละ 99.4) เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งในด้านการประกอบอาชีพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมด้านสวัสดิการของชุมชน กิจกรรมที่เสริมสร้างความสามัคคี โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.45) เกษตรกร (ร้อยละ 99.1) มีการแสวงหาข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนการตัดสินใจที่ดี การมีกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพเสมอ และ มีการติดตามและประเมินสิ่งต่าง ๆ ที่ปฏิบัติเพื่อทราบข้อดี/ข้อเสียและผลที่เกิดขึ้น โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.30, 4.41 และ 4.24 ตามลำดับ) เกษตรกร (ร้อยละ 98.9) มีการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการดำรงชีวิตและการผลิตสินค้า โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.32) เกษตรกร (ร้อยละ 98.7) เข้าร่วมเครือข่ายองค์กรชุมชนที่มีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันเสมอ โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.40) เกษตรกร (ร้อยละ 98.4) นำความรู้

เทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้ให้เหมาะสม โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.24) และเกษตรกร (ร้อยละ 97.6) มีการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ปฏิบัติ โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.18)

2. ความเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ที่มีความเห็นเกี่ยวกับการนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ด้านเงื่อนไขการเมืองค้ความรู้ของเกษตรกร ได้แก่ เจ้าหน้าที่ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) มีความเห็นว่าเกษตรกรมีการเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งในด้านการประกอบอาชีพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมด้านสวัสดิการของชุมชน กิจกรรมที่เสริมสร้างความสามัคคี โดยเห็นว่าเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.62) เกษตรกรติดตามข่าวสารบ้านเมืองและเหตุการณ์ต่าง ๆ อยู่เสมอ โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.45) เกษตรกรมีการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการดำรงชีวิตและการผลิตสินค้า โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.40) เกษตรกรมีการแสวงหาข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนการตัดสินใจที่ดีและมีการส่งเสริมให้บุตรหลาน สมาชิกในครัวเรือนได้เรียนรู้อยู่เสมอ โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.33) เกษตรกรมีการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ปฏิบัติ และมีการติดตามและประเมินสิ่งต่าง ๆ ที่ปฏิบัติเพื่อทราบข้อดี/ข้อเสียและผลที่เกิดขึ้น โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.26) และเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 97.6) มีความเห็นว่า เกษตรกรนำความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้ให้เหมาะสมไปปฏิบัติ โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.43) เกษตรกรมีการมีกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพเสมอ โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.38) และเกษตรกรยังเข้าร่วมเครือข่ายองค์กรชุมชนที่มีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันเสมอ โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.33)

ตารางที่ 4.9 การนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง”
ด้านเงื่อนไขการมีคุณธรรม ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันและความเป็นประโยชน์ตาม
ความเห็นของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ประเด็น	ความเห็นของเกษตรกร			ความเห็นของเจ้าหน้าที่		
	การนำไปปฏิบัติ	ระดับความเป็นประโยชน์		การนำไปปฏิบัติ	ระดับความเป็นประโยชน์	
	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปล ความ	จำนวน (ร้อยละ)	Mean (S.D.)	แปล ความ
ด้านเงื่อนไขการมีคุณธรรม		4.56	มาก ที่สุด		4.60	มาก ที่สุด
1. คนในครัวเรือนปฏิบัติตามหลักศาสนา	629 (99.8)	4.71 (0.576)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.71 (0.553)	มาก ที่สุด
2. การมีกิจกรรมสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของท้องถิ่น	625 (99.2)	4.68 (0.682)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.71 (0.507)	มาก ที่สุด
3. การลด ละ เลิกอบายมุข การพนัน และการเสี่ยงโชคต่าง ๆ	609 (96.7)	4.28 (1.109)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.48 (0.671)	มาก ที่สุด
4. การยึดหลักประชาธิปไตยในการทำงานแบบมีส่วนร่วม รู้รักสามัคคี ไม่มีใจมตี ไม่แตกแยก	629 (99.8)	4.52 (0.698)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.69 (0.517)	มาก ที่สุด
5. การปฏิบัติตามกฎระเบียบชุมชนที่ใช้ปฏิบัติร่วมกัน	629 (99.8)	4.61 (0.603)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.62 (0.538)	มาก ที่สุด
6. การผลิตอาหาร การทำ การเกษตรที่ไม่มีสารพิษตกค้าง ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นระบบเกษตรปลอดภัย	625 (99.2)	4.45 (0.827)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.45 (0.632)	มาก ที่สุด
7. การค้าขาย ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต	625 (99.2)	4.58 (0.751)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.64 (0.576)	มาก ที่สุด
8. การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	629 (99.8)	4.63 (0.621)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.64 (0.576)	มาก ที่สุด
9. การเสียสละ และไม่กลัวความลำบาก	629 (99.8)	4.57 (0.656)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.55 (0.632)	มาก ที่สุด
10. การรู้จักอดทน อดกลั้น มีสติอยู่เสมอ	630 (100.0)	4.59 (0.643)	มาก ที่สุด	42 (100.0)	4.55 (0.503)	มาก ที่สุด

จากตารางที่ 4.9 การนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ด้านเงื่อนไขการมีคุณธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันและความเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรด้านเงื่อนไขการมีคุณธรรม

1. **ความเห็นของเกษตรกร** เกษตรกรทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) ดำเนินชีวิตโดยรู้จักอดทน อดกลั้น มีสติอยู่เสมอ โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.59) รองลงมาเกษตรกร (ร้อยละ 99.8) ได้นำคนในครัวเรือนปฏิบัติตามหลักศาสนา การยึดหลักประชาธิปไตยในการทำงานแบบมีส่วนร่วม รู้รักสามัคคีไม่มีใจมตี ไม่แตกแยก การปฏิบัติตามกฎระเบียบชุมชนที่ใช้ปฏิบัติร่วมกัน การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และการเสียสละ และไม่กลัวความลำบาก โดยเห็นว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.71, 4.52 , 4.61, 4.63 และ 4.57ตามลำดับ) เกษตรกร (ร้อยละ 99.2) มีกิจกรรมสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของท้องถิ่น ผลิตอาหาร การทำการเกษตรที่ไม่มีสารพิษตกค้าง ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นระบบเกษตรปลอดภัย และการค้าขาย ประกอบอาชีพด้วยความเป็นธรรมและสุจริต โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.68 และ 4.45 ตามลำดับ) และ (ค่าเฉลี่ย 4.58) นอกจากนี้ เกษตรกร (ร้อยละ 96.7) มีการลด ละ เลิกอบายมุข การพนัน และการเสี่ยงโชคต่าง ๆ โดยมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.28)

2. **ความเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง** เจ้าหน้าที่ทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) เห็นว่าเกษตรกร คนในครัวเรือนปฏิบัติตามหลักศาสนา และการมีกิจกรรมสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของท้องถิ่น โดยเห็นว่าคุณภาพเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.71) นอกจากนี้เกษตรกรยังยึดหลักประชาธิปไตยในการทำงานแบบมีส่วนร่วม รู้รักสามัคคีไม่มีใจมตี ไม่แตกแยก โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.69) เกษตรกรดำเนินชีวิตโดยการค้าขาย ประกอบอาชีพด้วยความเป็นธรรมและสุจริต และการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.64) เกษตรกรมีการปฏิบัติตามกฎระเบียบชุมชนที่ใช้ปฏิบัติร่วมกัน โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.62) เกษตรกรเสียสละ และไม่กลัวความลำบากและการรู้จักอดทน อดกลั้น มีสติอยู่เสมอ โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.55) เกษตรกรลด ละ เลิกอบายมุข การพนัน และการเสี่ยงโชคต่าง ๆ โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.48) และ เกษตรกรมีการผลิตอาหาร การทำการเกษตรที่ไม่มีสารพิษตกค้าง ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นระบบเกษตรปลอดภัย โดยเกษตรกรได้รับประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.45)

ตารางที่ 4.10 ประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับจากการนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตามความเห็นของเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ประเด็น	ความเห็นของเกษตรกร		ความเห็นของเจ้าหน้าที่	
	ระดับความเป็นประโยชน์		ระดับความเป็นประโยชน์	
	Mean	แปลความ	Mean	แปลความ
ด้านความพอประมาณ	4.15	มากที่สุด	4.11	มากที่สุด
ด้านความมีเหตุมีผล	4.31	มากที่สุด	4.34	มากที่สุด
ด้านการมีภูมิคุ้มกัน	4.41	มากที่สุด	4.41	มากที่สุด
ด้านเงื่อนไขการมีความรู้	4.34	มากที่สุด	4.38	มากที่สุด
ด้านเงื่อนไขการมีคุณธรรม	4.56	มากที่สุด	4.60	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ทั้งเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง มีความคิดเห็นตรงกันเกี่ยวกับประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับจากการนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเห็นว่ามีค่าความเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรในระดับมากที่สุดในทุกด้าน ทั้งด้านความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล การมีภูมิคุ้มกัน ด้านเงื่อนไขการมีความรู้ ด้านเงื่อนไขการมีคุณธรรม

**ตอนที่ 4 การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีเศรษฐกิจ ทรัพยากร จิตใจ และด้านสังคม
ของเกษตรกรในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงตามความเห็นของ
เกษตรกรและเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง**

ตารางที่ 4.11 การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีเศรษฐกิจ ทรัพยากร จิตใจ และด้านสังคมของ
เกษตรกรในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงตามความเห็นของเกษตรกรและ
เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ประเด็น	ความเห็นของเกษตรกร				ความเห็นของเจ้าหน้าที่			
	ก่อน		หลัง		ก่อน		หลัง	
	Mean (S.D.)	แปล ผล	Mean (S.D.)	แปล ผล	Mean (S.D.)	แปลผล	Mean (S.D.)	แปลผล
1. การพึ่งพาตนเองด้าน เทคโนโลยี	3.35	ปาน กลาง	4.34	มาก ที่สุด	2.78	ปาน กลาง	4.32	มาก ที่สุด
1.1 การนำเทคโนโลยีมาช่วยใน การปลูกพืช เช่น การตรวจ วิเคราะห์ดินด้วยตนเอง , การ ผสมปุ๋ยใช้เอง	3.16 (1.192)	ปาน กลาง	4.30 (0.839)	มาก ที่สุด	2.59 (1.013)	น้อย	4.16 (0.695)	มาก
1.2 การนำเทคโนโลยีมาช่วยใน การลดต้นทุนในการประกอบ อาชีพ เช่น การวางระบบน้ำใน ฟาร์ม การตัดต้นข้าวในนาหว่าน เพื่อลดการใช้สารเคมีในการ กำจัดศัตรูพืช	3.29 (1.207)	ปาน กลาง	4.32 (0.877)	มาก ที่สุด	2.71 (1.088)	ปาน กลาง	4.16 (0.793)	มาก
1.3 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยี และวิทยาการใหม่ภายในหมู่บ้าน และนำไปปฏิบัติ เช่น กิจกรรม ลดต้นทุนการผลิตพืช ได้แก่ การ ทำปุ๋ยชีวภาพจากเศษอาหาร การทำเชื้อราไตรโคเดอร์มา	3.26 (1.181)	ปาน กลาง	4.37 (0.848)	มาก ที่สุด	2.97 (1.092)	ปาน กลาง	4.66 (0.525)	มาก ที่สุด

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ประเด็น	ความเห็นของเกษตรกร				ความเห็นของเจ้าหน้าที่			
	ก่อน		หลัง		ก่อน		หลัง	
	Mean (S.D.)	แปล ผล	Mean (S.D.)	แปล ผล	Mean (S.D.)	แปล ผล	Mean (S.D.)	แปล ผล
1.4 การนำภูมิปัญญามาปรับใช้ ในชีวิตประจำวัน เช่น การทอ ผ้า การใช้สมุนไพรรักษาโรคพืช และสัตว์	3.35 (1.192)	ปาน กลาง	4.37 (0.808)	มาก ที่สุด	2.85 (1.116)	ปาน กลาง	4.30 (0.715)	4.30 (0.715)
2. การพึ่งพาตนเองด้าน เศรษฐกิจ	3.55	มาก	4.47	มาก ที่สุด	3.08	ปาน กลาง	4.56	มาก ที่สุด
2.1 ในครัวเรือนท่านมีการผลิต ไว้เพื่อบริโภค ที่เหลือจาก บริโภคก็จำหน่าย ได้แก่ การ ปลูกข้าว การเลี้ยงไก่ การเลี้ยง ปลา การปลูกพืชผัก	3.69 (1.116)	มาก	4.63 (0.662)	มาก ที่สุด	3.23 (0.932)	ปาน กลาง	4.73 (0.445)	มาก ที่สุด
2.2 การแปรรูปผลผลิตทาง การเกษตรไว้บริโภคเพื่อลด ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเช่น การ ทำหน่อไม้ดอง ทำปลาร้า ทำ ปลาตากแห้ง	3.57 (1.173)	มาก	4.50 (0.735)	มาก ที่สุด	3.09 (1.031)	ปาน กลาง	4.50 (0.634)	มาก ที่สุด
2.3 การออมเงินไว้ใช้จ่ายใน อนาคตกับกลุ่มออมทรัพย์ใน ชุมชนหรือสถาบันการเงิน	3.65 (1.167)	มาก	4.55 (0.717)	มาก ที่สุด	3.16 (1.124)	ปาน กลาง	4.64 (0.576)	มาก ที่สุด
2.4 ท่านหรือคนในครอบครัวมี การประกอบอาชีพเสริมเพิ่ม รายได้ ได้แก่ การทอผ้า ทำเสื้อ เย็บมือ	3.36 (1.309)	ปาน กลาง	4.18 (1.120)	มาก	3.04 (0.986)	ปาน กลาง	4.47 (0.706)	มาก ที่สุด
2.5 มีการลดต้นทุนการผลิตใน ด้านต่าง ๆ	3.50 (1.175)	มาก	4.43 (0.809)	มาก ที่สุด	2.97 (0.999)	ปาน กลาง	4.47 (0.740)	มาก ที่สุด
2.6 มีการลดรายจ่ายใน ครัวเรือนด้านการกิน การอยู่	3.55 (1.182)	มาก	4.53 (0.730)	มาก ที่สุด	3.00 (0.910)	ปาน กลาง	4.52 (0.671)	มาก ที่สุด

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ประเด็น	ความเห็นของเกษตรกร				ความเห็นของเจ้าหน้าที่			
	ก่อน		หลัง		ก่อน		หลัง	
	Mean (S.D.)	แปล ผล	Mean (S.D.)	แปล ผล	Mean (S.D.)	แปลผล	Mean (S.D.)	แปล ผล
3.การพึ่งพาตนเองด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ	3.69	มาก	4.59	มาก ที่สุด	3.06	ปาน กลาง	4.41	มาก ที่สุด
3.1 การใช้ทรัพยากรน้ำอย่าง ประหยัดและมีประสิทธิภาพ เช่น น้ำทิ้งจากครัวเรือนรด ต้นไม้ พืชผัก	3.67 (1.170)	มาก	4.54 (0.785)	มาก ที่สุด	3.11 (1.086)	ปาน กลาง	4.35 (0.821)	มาก ที่สุด
3.2 การใช้วัสดุที่มาจาก ธรรมชาติ ได้แก่ ใบไม้แห้งนำมา ทำปุ๋ยหมักหรือคลุมโคนต้นไม้ เพื่อรักษาความชื้นความชื้นใน ดิน การปลูกป่าทดแทน ไม่ทิ้ง ของเสียลงในแหล่งน้ำ	3.66 (1.174)	มาก	4.59 (0.709)	มาก ที่สุด	3.04 (1.125)	ปาน กลาง	4.42 (0.769)	มาก ที่สุด
3.3 การมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่นไม่เผา ตอซังข้าวในแปลงนา การปลูก หญ้าแฝกป้องกันความชื้นในดิน การปลูกป่าทดแทน ไม่ทิ้งของ เสียลงในแหล่งน้ำ	3.73 (1.148)	มาก	4.64 (0.656)	มาก ที่สุด	3.04 (1.146)	ปาน กลาง	4.45 (0.739)	มาก ที่สุด
4. การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ	3.78	มาก	4.60	มาก ที่สุด	3.27	ปาน กลาง	4.51	มาก ที่สุด
4.1 ท่านและสมาชิกใน ครอบครัวเมื่อเกิดปัญหา มีการ พูดคุยและหาแนวทางแก้ไข ร่วมกันอย่างมีเหตุผล	3.70 (1.117)	มาก	4.59 (0.649)	มาก ที่สุด	2.92 (0.947)	ปาน กลาง	4.35 (0.655)	มาก ที่สุด

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ประเด็น	ความเห็นของเกษตรกร				ความเห็นของเจ้าหน้าที่			
	ก่อน		หลัง		ก่อน		หลัง	
	Mean (S.D.)	แปล ผล	Mean (S.D.)	แปล ผล	Mean (S.D.)	แปลผล	Mean (S.D.)	แปล ผล
4.2 การมีความสุขและยินดีใน การช่วยเหลือ เกื้อกูลคนใน ครอบครัวและคนอื่น ๆ ใน ชุมชน	3.77 (1.116)	มาก	4.59 (0.683)	มากที่สุด	3.23 (0.983)	ปาน กลาง	4.61 (0.582)	มาก ที่สุด
4.3 การมีจิตใจเข้มแข็งไม่เห็น แก่ตัวและไม่โลภ ไม่ยึดติดกับสิ่ง ที่เป็นอบายมุขเช่น การพนัน การเสี่ยงโชค การหลอกลวง ผู้อื่น	3.75 (1.183)	มาก	4.57 (0.732)	มากที่สุด	2.95 (1.146)	ปาน กลาง	4.19 (0.772)	มาก
4.4 การมีจิตใจเข้มแข็งสามารถ รับผลกระทบที่เกิดจากการ เปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม	3.71 (1.112)	มาก	4.56 (0.664)	มากที่สุด	3.85 (0.951)	มาก	4.78 (0.415)	มาก ที่สุด
4.5 การเข้าร่วมกิจกรรมทาง พุทธศาสนาเป็นประจำ เช่น ทำบุญตักบาตรในวันพระ และ วันสำคัญทางพุทธศาสนา	3.98 (1.124)	มาก	4.69 (0.594)	มากที่สุด	3.40 (0.938)	ปาน กลาง	4.61 (0.582)	มาก ที่สุด
5.การพึ่งพาตนเองด้านสังคม	3.85	มาก	4.62	มากที่สุด	3.31	ปาน กลาง	4.56	มาก ที่สุด
5.1 การเข้าร่วมกิจกรรม สาธารณะในชุมชนโดยการออก แรง ออก เงินและวัสดุอุปกรณ์ ต่างๆ เช่น การซ่อม/สร้างถนน ลอกคลอง การกำจัดขยะมูล ฝอยภายในหมู่บ้าน	3.83 (1.105)	มาก	4.60 (0.673)	มากที่สุด	3.40 (0.938)	ปาน กลาง	4.61 (0.582)	มาก ที่สุด

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ประเด็น	ความเห็นของเกษตรกร				ความเห็นของเจ้าหน้าที่			
	ก่อน		หลัง		ก่อน		หลัง	
	Mean (S.D.)	แปล ผล	Mean (S.D.)	แปล ผล	Mean (S.D.)	แปล ผล	Mean (S.D.)	แปล ผล
5.2 การเข้าร่วมกิจกรรมที่ โรงเรียนจัดขึ้นเช่น การ ทำอาหารกลางวันสำหรับเด็ก นักเรียน การจัดงานวันเด็ก การ พัฒนาโรงเรียน	3.78 (1.157)	มาก	4.61 (1.139)	มากที่สุด	3.23 (1.143)	ปาน กลาง	4.47 (0.803)	มาก ที่สุด
5.3 การบริจาคทรัพย์สิน เพื่อ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์	3.89 (1.151)	มาก	4.61 (0.692)	มากที่สุด	3.19 (1.109)	ปาน กลาง	4.47 (0.803)	มาก ที่สุด
5.4 การแบ่งปันพืชผักและผลิต ทางการเกษตร อาหาร หรือ สิ่งของที่มีเหลือใช้ให้กับเพื่อน บ้านและคนด้อยโอกาส	3.95 (1.132)	มาก	4.65 (0.646)	มากที่สุด	3.40 (0.912)	ปาน กลาง	4.69 (0.517)	มาก ที่สุด

จากตารางที่ 4.11 การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีเศรษฐกิจ ทรัพยากร จิตใจ และด้านสังคมของเกษตรกรในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ตามความเห็นของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ปรากฏผลในแต่ละประเด็นดังนี้

1. การพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี

1.1 **ความเห็นของเกษตรกร** เกษตรกรเห็นว่าตนเอง มีการพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (1) การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการปลูกพืช เช่น การตรวจวิเคราะห์ดินด้วยตนเอง , การผสมปุ๋ยใช้เอง พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรมีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.16) หลังเกษตรกรได้รับการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.30) (2) การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการลดต้นทุนในการประกอบอาชีพ เช่น การวางระบบน้ำในฟาร์ม การตัดต้นข้าวในนาหว่านเพื่อลดการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรมีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.29) หลังเกษตรกรได้รับการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.32) (3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ภายในหมู่บ้านและนำไปปฏิบัติ เช่น กิจกรรมลดต้นทุนการผลิตพืช ได้แก่ การทำปุ๋ยชีวภาพจากเศษอาหาร การทำเชื้อราไตรโคเดอร์มา

พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรมีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.26) หลังเกษตรกรได้รับการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.37) (4) การนำภูมิปัญญา มาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การทอผ้า การใช้สมุนไพรรักษาโรคพืชและสัตว์ พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรมีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.35) หลังเกษตรกรได้รับการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.37)

โดยในภาพรวม พบว่า เกษตรกรเห็นว่าตนเองมีการพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี ก่อนการได้รับการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.35) และหลังการเรียนรู้ เกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยีอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.34)

1.2 ความเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเห็นว่าเกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยีของกลุ่ม ในประเด็นต่างๆ ดังนี้ (1) สมาชิกกลุ่มมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการปลูกพืช เช่น การตรวจวิเคราะห์ดินด้วยตนเอง , การผสมปุ๋ยใช้เอง พบว่าก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรมีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.59) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.16) (2) สมาชิกกลุ่มมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการลดต้นทุนในการประกอบอาชีพ เช่น การวางระบบน้ำในฟาร์ม การตัดต้นข้าวในนาหว่านเพื่อลดการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรมีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.71) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.16) (3) สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ภายในหมู่บ้านและนำไปปฏิบัติ เช่น กิจกรรมลดต้นทุนการผลิตพืช ได้แก่ การทำปุ๋ยชีวภาพจากเศษอาหาร การทำเชื้อราไตรโคเดอร์มา พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรมีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.97) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.66) (4) สมาชิกกลุ่มมีการนำภูมิปัญญา มาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การทอผ้า การใช้สมุนไพรรักษาโรคพืชและสัตว์ พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรมีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.85) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.30)

โดยในภาพรวม เจ้าหน้าที่ เห็นว่าเกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยี ก่อนการได้รับการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.78) และหลังการเรียนรู้ เกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านเทคโนโลยีอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.32)

2. การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ

2.1 ความเห็นของเกษตรกร เกษตรกรเห็นว่าตนเอง มีการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (1) การผลิตไว้เพื่อบริโภค ที่เหลือจากบริโภคก็จำหน่าย ได้แก่ การปลูกข้าว การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงปลา การปลูกพืชผัก พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรมีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.69) หลังได้รับการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.63) (2) การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไว้บริโภคเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เช่น การทำหน่อไม้ดอง ทำปลาร้า ทำปลาตากแห้ง พบว่า ก่อนได้รับการเรียนรู้เกษตรกรมีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.57) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.50) (3) การออมเงินไว้ใช้จ่ายในอนาคตกับกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนหรือสถาบันการเงิน พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรมีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.65) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.55) (4) ครอบครัวมีการประกอบอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ได้แก่ การทอผ้า ทำเสื้อผ้ามือ พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรมีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.36) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.18) (5) มีการลดต้นทุนการผลิตในด้านต่าง ๆ พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรมีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.50) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.43) (6) มีการลดรายจ่ายในครัวเรือนด้านการกินการอยู่ พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรมีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.55) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.53)

โดยในภาพรวม เกษตรกรเห็นว่าตนเองมีการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ ก่อนการได้รับการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.55) และหลังการเรียนรู้ เกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.47)

2.2 ความเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเห็นว่าเกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจของกลุ่ม ในประเด็น (1) สมาชิกกลุ่มมีการผลิตไว้เพื่อบริโภค ที่เหลือจากบริโภคก็จำหน่าย ได้แก่ การปลูกข้าว การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงปลา การปลูกพืชผัก พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.23) หลังได้รับการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.73) (2) สมาชิกกลุ่มมีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไว้บริโภคเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.09) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.50) (3) สมาชิกกลุ่มมีการออมเงินกับกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนหรือสถาบันการเงิน พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.16) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.64) (4) สมาชิกกลุ่มมีการประกอบอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรมีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.04) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.47) (5) สมาชิกกลุ่มมีการลดต้นทุนการผลิตในด้านต่าง ๆ พบว่า ก่อนได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.97) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.47) (6) สมาชิกกลุ่มมีการลด

รายจ่ายในครัวเรือนด้านการกิน การอยู่ พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.00) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.52) โดยในภาพรวม เจ้าหน้าที่เห็นว่า เกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ ก่อนการได้รับการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.08) และหลังการเรียนรู้ เกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.56)

3. การพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ

3.1 ความเห็นของเกษตรกร เกษตรกรเห็นว่าตนเองมีการพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (1) การใช้ทรัพยากรน้ำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ เช่น น้ำทิ้งจากครัวเรือน นำไปรดต้นไม้ พืชผัก พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.67) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.54) (2) การใช้วัสดุที่มาจากธรรมชาติ ได้แก่ ใบไม้แห้งนำมาทำปุ๋ยหมักหรือคลุมโคนต้นไม้เพื่อรักษาความชื้น พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.66) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.59) (3) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น ไม่เผาตอซังข้าวในแปลงนา การปลูกหญ้าแฝกป้องกันความชื้นในดิน การปลูกป่าทดแทน ไม้ทิ้งของเสียลงในแหล่งน้ำ พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.73) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.64)

โดยในภาพรวม เกษตรกรเห็นว่าตนเองมีการพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ ก่อนการได้รับการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.69) และหลังการเรียนรู้ เกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านด้านทรัพยากรธรรมชาติ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.59)

3.2 ความเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเห็นว่าเกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (1) สมาชิกกลุ่มมีการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.11) หลังการเรียนรู้นำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.35) (2) สมาชิกกลุ่มมีการใช้วัสดุที่มาจากธรรมชาติ ได้แก่ ใบไม้แห้งนำมาทำปุ๋ยหมักหรือคลุมโคนต้นไม้เพื่อรักษาความชื้น พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.04) หลังการเรียนรู้นำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.42) (3) สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น ไม่เผาตอซังข้าวในแปลงนา การปลูกหญ้าแฝกป้องกันความชื้นในดิน การปลูกป่าทดแทน พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.04) หลังการเรียนรู้นำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.45)

โดยในภาพรวม เจ้าหน้าที่เห็นว่า เกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ ก่อนการได้รับการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.06) และหลังการเรียนรู้ เกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.41)

4. การพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ

4.1 ความเห็นของเกษตรกร เกษตรกรเห็นว่าตนเองมีการพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (1) ท่านและสมาชิกในครอบครัวเมื่อเกิดปัญหาที่มีการพูดคุยและหาแนวทางแก้ไข ร่วมกันอย่างมีเหตุผล พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.70) หลังได้รับการเรียนรู้นำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.59) (2) การมีความสุขและยินดีในการช่วยเหลือ เกื้อกูลคนในครอบครัวและคนอื่น ๆ ในชุมชน พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.77) หลังได้รับการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.59) (3) การมีจิตใจเข้มแข็งไม่เห็นแก่ตัวและไม่โลภ ไม่ยึดติดกับสิ่งที่เป็นอุปสรรค เช่น การพนัน การเสี่ยงโชค การหลอกลวงผู้อื่น พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.75) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.57) (4) การมีจิตใจเข้มแข็งสามารถรับผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.71) หลังได้รับการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.56) (5) การเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาเป็นประจำ เช่น ทำบุญตักบาตรในวันพระ และวันสำคัญทางพุทธศาสนา พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.98) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.69)

โดยในภาพรวม เกษตรกรเห็นว่าตนเองมีการพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ ก่อนการได้รับการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.78) และหลังการการเรียนรู้ เกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60)

4.4 ความเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเห็นว่า เกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (1) สมาชิกกลุ่มเมื่อเกิดปัญหาที่มีการพูดคุยและหาแนวทางแก้ไขร่วมกันอย่างมีเหตุผล พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.92) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.35) (2) สมาชิกกลุ่มมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.23) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.61) (3) สมาชิกกลุ่มไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข เช่น การพนัน การเสี่ยงโชค พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.95) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติ

อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.19) (4) สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพุทธศาสนาของชุมชนเป็นประจำ พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.85) หลังได้รับการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.78)

โดยในภาพรวม เจ้าหน้าที่เห็นว่า เกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ ก่อนการได้รับการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.27) และหลังการเรียนรู้เกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านจิตใจ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51)

5. การพึ่งพาตนเองด้านสังคม

5.1 ความเห็นของเกษตรกร เกษตรกรเห็นว่าตนเองมีการพึ่งพาตนเองด้านสังคม ในประเด็น (1) การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะในชุมชนโดยการออกแรง ออก เงินและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เช่น การซ่อม/สร้างถนน ลอกคลอง การกำจัดขยะมูลฝอยภายในหมู่บ้าน พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.83) หลังเกษตรกรได้รับการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.60) (2) การเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเช่น การทำอาหารกลางวันสำหรับเด็กนักเรียน การจัดงานวันเด็ก การพัฒนาโรงเรียน พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.78) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.61) (3) การบริจาคทรัพย์สิน เพื่อกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรมีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.89) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.61) (4) การแบ่งปันพืชผักและผลิต พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.95) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.65)

โดยในภาพรวม เกษตรกรเห็นว่าตนเองมีการพึ่งพาตนเองด้านสังคม ก่อนการได้รับการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.27) และหลังการเรียนรู้เกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51)

5.2 ความเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เห็นว่าเกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านสังคม ในประเด็น (1) กลุ่มมีการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะในชุมชนโดยการออกแรง ออก เงินและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เช่น การซ่อม/สร้างถนน ลอกคลอง การกำจัดขยะมูลฝอยภายในหมู่บ้าน พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.40) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.61) (2) กลุ่มมีการเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเช่น การทำอาหารกลางวันสำหรับเด็กนักเรียน การจัดงานวันเด็ก การพัฒนาโรงเรียน พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.23) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.47) (3) กลุ่มมีการบริจาคทรัพย์สิน เพื่อกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปาน

กลาง (ค่าเฉลี่ย 3.19) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.47) (4) กลุ่มมีการแบ่งปันพืชผักและผลิตทางการเกษตร อาหาร หรือสิ่งของที่มีเหลือใช้ให้กับเพื่อนบ้านและคนด้อยโอกาส พบว่า ก่อนการได้รับการเรียนรู้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.40) หลังการเรียนรู้มีการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.69)

โดยในภาพรวม เจ้าหน้าที่เห็นว่ามีการพึ่งพาตนเองด้านสังคม ก่อนการได้รับการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.31) และหลังการเรียนรู้เกษตรกรมีการพึ่งพาตนเองด้านสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.56)

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรและการประสานงานและรับผิดชอบดูแลการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯของเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยในส่วนนี้ได้จากการสรุปความคิดเห็นของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้จากการรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย วิถีชีวิตในการพึ่งพาตนเองระดับบุคคล กลุ่มและชุมชนของเกษตรกร และปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5.1 ปัญหาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรและการประสานงานและรับผิดชอบดูแลการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯของเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง

5.1.1 ปัญหาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร

1) **ด้านตัวเองและครอบครัว** เกษตรกรมีปัญหาในประเด็น (1) เกษตรกรไม่มีความมั่นใจในการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียงเนื่องจากยึดติดกับการทำแบบเดิมๆ ไม่อยากเปลี่ยนแปลงและไม่กล้าลองอะไรใหม่ๆ (2) มีค่าครองชีพสูงแต่รายได้ก็น้อยรวมถึงมีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย (3) มีเวลาในการปฏิบัติตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงน้อยเนื่องจากมีภารกิจครอบครัวหลายอย่าง (4) ขาดแคลนแรงงานทางการเกษตร (5) ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง (6) คนในครัวเรือนมีอายุมาก

2) **ด้านกลุ่ม** เกษตรกรมีปัญหาในประเด็น (1) ไม่มีเวลาและไม่มีสถานที่จัดทำกิจกรรมร่วมกันภายในกลุ่ม (2) ขาดความร่วมมือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม (3) กลุ่มยังไม่เป็นรูปธรรม

และขาดผู้นำที่เข้มแข็ง (4) ความคิดเห็นไม่ตรงกันและขาดความเข้มแข็งภายในกลุ่ม (5) สมาชิกขาดความร่วมมือในการทำกิจกรรม

3) ด้านการเรียนรู้ เกษตรกรมีปัญหาในประเด็น (1) ไม่มีศูนย์กลาง ในการเป็น ศูนย์เรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม (2) การสื่อสารในการเรียนรู้ไม่เพียงพอ (3) การเรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง และขาดการเรียนรู้ใหม่ๆ (4) ขาดการเรียนรู้ทางด้านอินเทอร์เน็ตและขาดความรู้ภาษาอังกฤษ

4) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงาน เกษตรกรมีปัญหาในประเด็น (1) ขาดงบประมาณในการสนับสนุนเครื่องมือการเกษตร (2) ขาดเงินทุนหมุนเวียน (3) ขาดการสนับสนุน ปัจจัยการผลิต (4) ขาดการดูแลกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

5) ด้านทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า/ปัจจัยการผลิต เกษตรกรมีปัญหาในประเด็น (1) เกิดภัยแล้งทำให้ผลผลิตไม่ได้เต็มที่ (2) ขาดแหล่งน้ำในการทำเกษตร (3) เกิดปัญหาดินเค็ม และดินเปรี้ยว (4) เกิดภัยธรรมชาติและไม่เป็นไปตามฤดูกาลทำให้ผลผลิตลดลง

5.1.2 ปัญหาในการประสานงานและรับผิดชอบดูแลการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงของเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง

1) ประเด็นการบริหารงาน ได้แก่ (1) การประสานงานระหว่างหน่วยงานหลัก และหน่วยงานภาคีในการดำเนินงานต้องทำตามคำสั่งโครงการเท่านั้น (2) สมาชิกและเจ้าหน้าที่มีเวลา ในการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงน้อยทำให้ดูแลกลุ่มได้ไม่สม่ำเสมอ (3) เจ้าหน้าที่ที่มีภารกิจที่รับผิดชอบมากทำให้การบริหารงานไม่ได้ตามเป้าหมาย (4) ขาดงบประมาณ สนับสนุนการดำเนินงานรวมถึงบุคลากรในการถ่ายทอดความรู้ใหม่ๆ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องทุนแรงไม่ เพียงพอต่อความต้องการ (5) การบริหารงานมีการสลับเปลี่ยนบุคลากรอยู่บ่อยครั้งทำให้การ ดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง (6) การบริหารจัดการไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์

2) ประเด็นการประสานงานกลุ่ม ได้แก่ (1) สมาชิกกลุ่มเข้าร่วมไม่ครบในการ จัดประชุม (2) ประธาน/ผู้นำกลุ่มมีภารกิจหลายอย่างทำให้การนัดประชุมหรือจัดกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง (3) กิจกรรมกลุ่มไม่เป็นไปตามกรอบและแผนที่เตรียมไว้ (4) มีการติดต่อประสานงานภายในกลุ่มน้อย

3) ประเด็นการเรียนรู้ ได้แก่ (1) สมาชิกให้ความสำคัญกับการเรียนรู้น้อย มีความไม่พร้อมในการเรียนรู้และสมาชิกส่วนใหญ่มีอายุมาก (2) ไม่มีการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง อย่างเพียงพอ (3) ขาดการอบรมการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ (4) สื่อการเรียนรู้มีความยาว มากจึงใช้เวลานานในการเรียนรู้ (5) ขาดการเรียนรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผลผลิตการตลาด (6) เกษตรกรสนใจในการเรียนรู้ผ่านวีดิทัศน์น้อยเนื่องจากชอบวิธีการปฏิบัติจริงมากกว่า (7) สมาชิกกลุ่ม ยังเข้าไม่ถึงความรู้ใหม่ๆเท่าที่ควร (8) ขาดงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินการอย่างจริงจังและ ต่อเนื่อง

4) **ประเด็นการสนับสนุนและเชื่อมเครือข่าย** ได้แก่ (1) มีการเชื่อมโยงเครือข่ายไม่มากเท่าที่ควร (2) การเชื่อมโยงเครือข่ายมีหน่วยงานที่เข้ามาให้การสนับสนุนน้อย (3) ยังไม่มีการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างเครือข่าย (4) ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการอื่นๆในพื้นที่ (5) แต่ละกลุ่มและเครือข่ายมีการประสานงานทางด้านข้อมูลน้อยมาก

5.2 **ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรและการประสานงานและรับผิดชอบดูแลการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ ของเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง**

5.2.1 **ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร**

1) **ด้านตัวเองและครอบครัว** ได้แก่ (1) ควรมีการสร้างกิจกรรมที่พึงรายได้อย่างต่อเนื่องสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ตลอดปี (2) ควรขยายระยะเวลาการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง (3) ควรมีการสนับสนุนทุนเพื่อประกอบอาชีพ (4) ควรมีการฝึกอบรมเพื่อสร้างความสามัคคีและลงมือดำเนินกิจกรรมไปพร้อมกัน (5) ควรมีการแนะนำให้บุตรหลานมาสานต่อกิจกรรมให้เกิดความยั่งยืน

2) **ด้านกลุ่ม** ได้แก่ (1) ควรมีการจัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิกภายในกลุ่ม (2) ควรมีการสร้างกฎระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนรวมถึงสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่สมาชิกในกลุ่ม (3) ควรเพิ่มสถานที่จัดกิจกรรมและแปลงเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่ม

3) **ด้านการเรียนรู้** ได้แก่ (1) ควรมีการไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ (2) ควรนำเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มความรู้และจัดหาวิทยากรเฉพาะทางมาให้ความรู้กับเกษตรกร (3) ควรมีการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องอย่างเป็นรูปธรรมและลงรายละเอียดให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจ (4) ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม (5) ควรมีการส่งเสริมให้ความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษ

4) **ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงาน** ได้แก่ (1) ควรมีโครงการสนับสนุนจากหน่วยงานเพิ่มมากขึ้น (2) ควรมีการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ให้ลงมาตรวจภายในพื้นที่อยู่เสมอ (3) ควรมีการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อใช้สอยในการจัดกิจกรรม (4) ควรมีการสนับสนุนเรื่องปัจจัยการผลิตและการประกอบอาชีพของเกษตรกร

5) **ด้านทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า/ปัจจัยการผลิต** ได้แก่ (1) ควรมีการปลูกพืชที่หลากหลายและใช้น้ำอย่างเหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในฤดูแล้งและฤดูผลผลิตตกต่ำ (2) ควรมีการสนับสนุนความรู้ทางด้านปรับปรุงดิน (3) ควรมีการสนับสนุนชุดท่อส่งน้ำสระกักเก็บน้ำและเจาะน้ำบาดาลเพื่อใช้ในฤดูแล้ง (4) ควรมีการสนับสนุนทำปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในการผลิตทางการเกษตร (5) ควรมีการสนับสนุนด้านเมล็ดพันธุ์ทางการเกษตร

5.2.2 ข้อเสนอแนะในการประสานงานและรับผิดชอบดูแลการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง

1) **ประเด็นการบริหารงาน** ได้แก่ (1) ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานหลักในการดำเนินงานตามโครงการและมีการวางแผนงานของโครงการอย่างเป็นรูปธรรม (2) ควรมีการร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเข้ามาดำเนินงานเสริมในฐานะที่เลี้ยงให้กับสมาชิกศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง (3) ควรมีการสร้างผู้นำกลุ่มให้มีการเข้มแข็ง (4) เพิ่มงบประมาณในการสนับสนุนเพื่อสร้างแรงจูงใจ (5) ควรมีการจัดกิจกรรมการศึกษาดูงานนอกสถานที่ (6) ควรจัดทำคู่มือโครงการและแนวทางการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงรวมถึงมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (7) ควรมีการถ่ายทอดแนวทางการดำเนินงานให้กับบุคลากรอย่างทั่วถึง (8) เจ้าหน้าที่ควรทำความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง (9) ควรกระจายความรับผิดชอบไปยังสมาชิกอื่นๆภายในกลุ่ม (10) ควรมีการปรับแผนบริหารงานล่วงหน้าทุกเดือน

2) **ประเด็นการประสานงานกลุ่ม** ได้แก่ (1) ควรมีการตั้งกฎระเบียบข้อบังคับภายในกลุ่มให้สมาชิกสามารถดำเนินงานไปในแบบแผนเดียวกัน (2) ควรมีการจัดสัมมนาเพื่อให้มีการเชื่อมโยงประสานงานกันมากขึ้น (3) ควรมีการแบ่งหน้าที่ให้มีผู้ประสานงานภายในกลุ่มอย่างชัดเจน

3) **ประเด็นการเรียนรู้** ได้แก่ (1) ควรมีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง (2) ควรมีแหล่งศูนย์กลางในการเรียนรู้ที่เป็นสาธารณะประโยชน์ซึ่งทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ (3) ควรกำหนดกิจกรรมให้มีความกระชับและมีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ (4) ควรจัดการอบรมและประเมินผลอย่างต่อเนื่องรวมถึงจัดให้มีการเรียนรู้และใช้สื่ออย่างเหมาะสมกับเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ (5) จัดทำสื่อการเรียนรู้ให้มีเนื้อหาที่กระชับและเข้าใจง่าย (6) ควรมีการสร้างแปลงเรียนรู้ต้นแบบที่สมาชิกสามารถลงมือปฏิบัติได้

4) **ประเด็นการสนับสนุนและเชื่อมเครือข่าย** ได้แก่ (1) ควรมีความพร้อมและสร้างความเข้าใจระหว่างเครือข่าย (2) ควรให้หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชื่อมโยงกิจกรรมระหว่างศูนย์แต่ละศูนย์ (3) เพิ่มงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง (4) ควรมีการติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างเครือข่าย (5) ควรมีการประสานงานเชื่อมโยงเครือข่ายอย่างเป็นระบบทั้งระดับอำเภอ จังหวัด เขต และประเทศ (6) ควรมีการบูรณาการเพิ่มมากขึ้น เช่น มีกรู๊ปไลน์ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการดำเนินงานในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว

ตอนที่ 6 ผลการถอดบทเรียนต้นแบบในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร

ข้อมูลในส่วนนี้ได้มาจากการถอดบทเรียนบุคคลต้นแบบซึ่งประกอบด้วยข้อมูลของบุคคลต้นแบบในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในหมู่บ้านเป้าหมายโครงการส่งเสริม

เศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน ตามโครงการความร่วมมือ สำนักงานโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนฯ ราชสุดาสุยามบรมราชกุมารี กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการปกครองและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา ใน 20 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะที่ 1 ปี 2557 จำนวน 5 คน และ ระยะที่ 2 ปี 2558 จำนวน 5 คน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

6.1 บุคคลต้นแบบ ในระยะที่ 1ปี 2557

นางกัญญา อ่อนศรี ประธานกลุ่มศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงบ้านทัพไทย จังหวัดสุรินทร์

นางกัญญา อ่อนศรี มีอายุ 49 ปี อยู่ที่บ้านเลขที่ 24 หมู่ที่ 10 ตำบลท่อม อำเภอปราสาทจังหวัดสุรินทร์ 32140 เบอร์โทรศัพท์ 087-2551447 ระดับการศึกษา ก.ศ.น. มัธยมปลาย อาชีพ เป็นผู้ใหญ่บ้าน/เกษตรกรปลูกข้าว พืชผัก ผลไม้ เลี้ยงปศุสัตว์ในระบบอินทรีย์

ผลงานรางวัลที่เคยได้รับ

♣ รางวัลที่มอบให้แก่ สตรีนักรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยองค์การระดับนานาชาติ LEADS Global Partnership by Advance Climate – Resilient Low Emission Development Around the World ประจำปี 2558

♣ สุดยอดสตรีนักรักโลก ประจำปี 2558 โดย สหพันธ์สมาคมสตรีนักรักโลกและวิชาชีพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

♣ ได้รับคัดเลือกเป็นผู้นำสตรีดีเด่นด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระดับประเทศ ประจำปี 2558

♣ สตรีดีเด่นด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กระทรวงพัฒนาสังคมและกระทรวงอุตสาหกรรม ระดับประเทศ ประจำปี 2558

เหตุที่ได้รับคัดเลือกเป็นบุคคลต้นแบบ ดังนี้

1. เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ เรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ และปศุสัตว์อินทรีย์ รวมถึงการตลาดการค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่สามารถ ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี
2. เป็นผู้ที่มีทักษะการเรียนรู้ ในการริเริ่มโครงการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมกิจกรรมงานต่างๆ ทั้งระดับชุมชนไปจนถึงระดับจังหวัด เช่นโครงการตลาดนัดสีเขียว และชุมชนคีนถิ่นบ้านเกิด
3. เป็นบุคคลที่มีความเป็นผู้นำสูง จากการได้รับคัดเลือกให้เป็นประธานกลุ่มสหกรณ์ฯ ผู้ใหญ่บ้าน ทพไทย และผู้นำชุมชนในการรวมกลุ่มเครือข่ายการเกษตรอินทรีย์ของจังหวัด
4. เป็นผู้ที่มีทักษะความรู้ในการเจรจาพูดคุยทำงานร่วมกันกับหน่วยงานต่างๆ เช่น หน่วยงานรัฐ เอกชน มูลนิธิฯ มหาวิทยาลัยต่างๆ ทางด้านงานวิจัยและวิชาการทางการเกษตร
5. ดูแลครอบครัวและพื้นที่ชุมชนในหมู่บ้าน ให้มีรายได้ทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม พัฒนาการเรียนรู้ให้กับครอบครัว ชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน เป็นผู้นำให้คำปรึกษาปัญหาในด้านต่าง ๆ

กิจกรรมในครัวเรือน มีการส่งเสริมการเลี้ยงปลาในบ่อดิน เลี้ยงหมูหลุม และปลูกผัก

กิจกรรมในชุมชน/สังคม

นอกจากสมาชิกของสหกรณ์จะปลูกข้าวอินทรีย์แล้ว ยังมีกิจกรรมด้านการปลูกผัก เลี้ยงปลา และปศุสัตว์อินทรีย์ ในปี พ.ศ. 2546 ได้ร่วมกับเครือข่ายที่ทำเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดสุรินทร์ องค์กรภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐ ผลักดันให้มีการจัดตั้งตลาดอินทรีย์ขึ้น ในนาม “ตลาดนัดสีเขียว” โดยมีการจัดตั้งตลาดในเขตตัวเมืองจังหวัดสุรินทร์ทุกวันเสาร์ ตลาดสีเขียวเมืองสุรินทร์ ถือได้ว่าเป็นตลาดต้นแบบของตลาดอินทรีย์ของประเทศไทยก็ว่าได้ ช่วยสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ จนปัจจุบันตลาดสีเขียวเป็นที่รู้จักของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดใกล้เคียง ช่วยสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ แต่ที่สำคัญเป็นเรื่องจิตสำนึกของสมาชิกของสหกรณ์ที่ต้องการส่งเสริมให้คนในชุมชนได้บริโภคอาหารปลอดภัย ที่มีผลดีต่อสุขภาพ นับเป็นตัวอย่างที่ดีของการสร้างชุมชนน่าอยู่

เปิดตลาดการค้าส่งออกประเทศจีน

ในระหว่างวันที่ 11 – 18 พ.ย. 58 ทางสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ทพไทย นำโดย ผู้นำชุมชน ประธานกลุ่มสหกรณ์ นำคณะกรรมการและสมาชิกสหกรณ์ ร่วมเดินทางไปออกงานแสดงสินค้า Expo ณ เมืองซัวเถา มณฑลกว่างตุง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อประชาสัมพันธ์ ข้าวหอมมะลิ

อินทรีย์ของสหกรณ์ จัดโดย สถาบันอาหาร กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม สสร. และกรมการข้าว ได้ให้การสนับสนุนในครั้งนี้

ภาพที่ 4.1 กิจกรรมของนางกัญญา อ่อนศรี

การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตตามเศรษฐกิจพอเพียง
สามารถสรุปเป็น 3 ส่วน ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล ครัวเรือนเกษตรกร

- มีการลด ละ เลิกอบายมุข
- มีการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น เป็นการเพิ่มรายได้ในครัวเรือน
- มีการรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม

- มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนกับกลุ่มอื่น ทำให้เกิดเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- มีการรวมกลุ่มซื้อขายผลผลิตอินทรีย์

การเปลี่ยนแปลงต่อชุมชน

- ส่งเสริมให้ชุมชนได้มีอาชีพเสริม
- ชุมชนมีการจัดการตลาดเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อคิดในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล บนความพอดี มีการทำกิจกรรมด้านเกษตรอินทรีย์ที่หลากหลายขึ้น เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับครอบครัว น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ซื่อสัตย์ สุจริต ขยันอดทนประหยัด ใช้ชีวิตอย่างมีเหตุมีผล นำเอาองค์ความรู้ต่างๆมาใช้พัฒนา โดยเฉพาะด้านเกษตรอินทรีย์ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและมีสุขภาพที่แข็งแรง เน้นการพึ่งพาตนเองในระบบการผลิต และ การตลาด ความมั่นคงทางด้านอาหารที่เพียงพอในการบริโภคภายในครัวเรือนและแบ่งปันคืนกลับสู่ชุมชนเพื่อความทุกข์ที่ยั่งยืน

กิจกรรมต้นแบบ

1. จัดทำโครงการ “ข้าวเพื่อชีวิต” (Rice for Life) โดยการให้นักศึกษาที่เรียนด้านบริหารธุรกิจ และด้านเศรษฐศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ในกรุงเทพฯ สมัครเข้าร่วมโครงการ เพื่อมาศึกษาหาช่องทางการตลาดข้าวอินทรีย์ให้กับชุมชน ซึ่งกลุ่มนักศึกษาได้ลงพื้นที่ชุมชนบ้านทัพไทย เพื่อหาช่องทางการตลาดให้กับหมู่บ้าน

2. การทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (PGS) ระบบการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วม “ระบบ พี จี เอส” (Participatory Guarantee System, PGS) เป็นกระบวนการรับรองเกษตรอินทรีย์โดยชุมชน บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ภายใต้หลักการ ความไว้วางใจ เครือข่ายสังคม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กลุ่มผู้ผลิตร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ เช่น นักวิชาการ นักส่งเสริม หน่วยงาน และมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย ร่วมกันกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ พี จี เอส โดยอิงมาตรฐานสากล ประยุกต์ให้เข้ากับวิถีชีวิต ทรัพยากร สภาพแวดล้อม ภูมิอากาศของท้องถิ่น ร่วมกันตรวจแปลงผลิต ตัดสินการให้การรับรองอย่างโปร่งใสในที่ประชุมกลุ่ม และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในระบบ พี จี เอส ไม่ต้องมีการเสียค่าตรวจรับรองเหมือนกับระบบอื่นที่ต้องมีการเสียค่าใช้จ่าย ด้วยหลักการดังกล่าว สมาชิกกลุ่มทำเกษตรอินทรีย์จึงตัดสินใจที่จะทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของระบบ พี จี เอส ร่วมกับมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในระบบ พี จี เอส จะมุ่งเพื่อจำหน่ายภายในประเทศ ให้คนไทยได้บริโภคสินค้าปลอดภัย ในราคาที่เป็นธรรม มีความร่วมมือกับมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย และมูลนิธิรากแก้ว สอดรับกับแผนการดำเนินงานในเรื่องการสร้างตลาดข้าวอินทรีย์ภายในประเทศของสหกรณ์เป็นอย่างดี

3. ตลาดนัดสีเขียว จำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ ได้มีการริเริ่มต้นแบบโครงการตลาดสีเขียวข้าว พืชผักผลไม้ ปศุสัตว์ อินทรีย์จากระดับชุมชนก่อน แล้วขยายตลาดสีเขียวสู่ระดับตำบล โดยเริ่มจากตำบลใกล้เคียง คือ ต.โคกยาง อ.ปราสาท จ.สุรินทร์ โดยได้ทดลองเปิดตลาดในปี พ.ศ. 2555 ช่วยสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ในชุมชน จากนั้นมีการขยายกิจกรรมจัดตั้งตลาดในระดับอำเภอ เช่น อำเภอปราสาท อำเภอกาบเชิง และในเขตตัวเมืองจังหวัดสุรินทร์ทุกวันเสาร์

ภาพที่ 4.2 กิจกรรมการทำงานกับชุมชนของนางกัญญา อ่อนศรี

2. นายอุดม แสบบุตร ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสหกรณ์ผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ อำเภอข้าสูง จำกัด จังหวัดขอนแก่น

นายอุดม แสบบุตร อายุ 62 ปี อยู่บ้านเลขที่ 39 หมู่ที่ 4 ตำบล ห้วยเตย อำเภอ ข้าสูง จังหวัดขอนแก่น รหัสไปรษณีย์ 40170 เบอร์โทรศัพท์ 081 - 0477084 ตำแหน่งทางสังคม เป็น กำนันตำบลห้วยเตย

ผลงาน รางวัลที่เคยได้รับ รางวัลลูกโลกสีเขียว อุนริรักษ์วิถีพอเพียงแบ่งปันผูกพัน ดิน น้ำ ป่า ประเภทชุมชนปี 2554

เหตุที่ได้รับคัดเลือกเป็นบุคคลต้นแบบ มีการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ (GAP) การผลิตและใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพและสารชีวภัณฑ์พืชสมุนไพร และเป็นผู้นำด้านการบริหารงานกลุ่ม

กิจกรรมในครัวเรือน มีการแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ในการทำเกษตร ได้แก่ ผลิตผัก 1 งาน ตลอดปี , การทำนาข้าว 20 ไร่ , การปลูกมันสำปะหลัง 10 ไร่

กิจกรรมในชุมชน/ สังคม ช่วยกันพัฒนาแหล่งน้ำใสสะอาด , กำจัดผักตบชวาจำนวน 300 ตัน และเป็นผู้บริหารงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน / สหกรณ์ผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ อ.ข้าสูง จำกัด

การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตตามเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปเป็น 3 ส่วน ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล คริวเรือนเกษตรกร

- สมาชิกกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เช่น มีความสามัคคีในชุมชน รู้จักเก็บออม

การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม

- มีกิจกรรมทำร่วมกัน (โดยทำปุ๋ยหมัก, ปลูกผัก) มีเงินปันผลตามยอดขาย (เช่น ขายผักได้ 100 บาท ปันผล 3-4 บาท (เป็นมติของกลุ่ม) หรือลงขันในหุ้น คือ หุ้นละ 100 บาท ปันผล 10 บาท/ปี)

การเปลี่ยนแปลงต่อชุมชน

- ชุมชนมีความสามัคคีจากเดิม ต่างคนต่างทำ เปลี่ยนเป็น มาร่วมกันผลิตเป็นกลุ่ม ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนแนวคิดใหม่ มีปัญหาช่วยกันแก้ไข

ข้อคิดในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของคนต้นแบบ

ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และความยั่งยืนของชุมชน และรักษาอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 4.3 กิจกรรมของนายอุดม แสนบุตร

3. นายปราโมทย์ แสงสว่าง ประธานกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ฟังตนเอง

นายปราโมทย์ แสงสว่าง อายุ 55 ปี อยู่บ้านเลขที่ 124 หมู่ที่ 6 ตำบลดอนนางหงส์ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เบอร์โทรศัพท์ 087-8555861 ตำแหน่งในชุมชน ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ผลงานรางวัลที่เคยได้รับ ได้รับรางวัลแทนคุณแผ่นดินปี 2555 ต้นแบบคนดีสู่ 60 ล้านคนดีทั่วไป

เหตุผลที่ได้รับการคัดเลือกเป็นบุคคลต้นแบบ เป็นผู้มีความสามารถในการบริหารคน บริหารกิจกรรม ให้มีความยั่งยืนและเข้มแข็ง และการบริหารงบประมาณด้วยความโปร่งใส มีคุณภาพ **กิจกรรมในครัวเรือน** ทำการเกษตรที่หลากหลาย โดยในสวนทำนา ฤดูแล้งปลูกพืชผัก พริก ยาสูบ ฟักทอง ข้าวโพด ปลูกหญ้า เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา แปรรูปข้าวอินทรีย์

กิจกรรมในชุมชน สังคม มีการอบรมทรัพย์สินเพื่อการผลิตลงหุ้นร่วมกับวิสาหกิจชุมชนหนองสะโนฟุ้งตนเอง ซึ่งมีกิจการร้านค้าชุมชน ผลิตข้าวอินทรีย์ ผลิตพันธุ์ข้าวจำหน่าย แปรรูปข้าวอินทรีย์ และผลิตปุ๋ยอินทรีย์

การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตตามเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปเป็น 3 ส่วน ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล ครัวเรือนเกษตรกร

เกษตรกรมีความใส่ใจ มุ่งมั่น ปฏิบัติตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกผักสวนครัวลดรายจ่ายในครัวเรือน มีการเก็บออม พัฒนาผลผลิตทางการเกษตรให้มีคุณภาพปลอดภัยมุ่งสู่วิถีเกษตรอินทรีย์

การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม

มีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ด้านการผลิต การจำหน่าย

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน

เกิดเครือข่ายมากขึ้น ทั้งในและนอกชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เข้ามาร่วมให้การสนับสนุน และศึกษาดูงานมากขึ้น

ข้อคิดในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของคนต้นแบบ
 ชัยัน หมั่นเพียร อดทน พึ่งตนเอง ยึดหลักสายกลางเป็นที่ตั้ง พึ่งปัจจัยภายนอกให้น้อยที่สุด

ภาพที่ 4.4 กิจกรรมของนายปราโมท แสงสว่าง

4. นายสมหวัง มาแก้ว ประธานกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง

นายสมหวัง มาแก้ว อายุ 59 ปี อยู่บ้านเลขที่ 25 หมู่ที่ 3 บ้านหนองเผือก ตำบลหนองทุ่ม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม 44120 เบอร์โทรศัพท์ 089-570-3213 ตำแหน่งในชุมชน ประธานกลุ่มต่างๆในชุมชน, ที่ปรึกษาชุมชน และเป็นวิทยากรประจำชุมชน

ผลงานรางวัลที่เคยได้รับ

พ.ศ. 2549 ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 การประกวดหมู่บ้านที่มีการจัดระเบียบ
 สังคม ดีเด่น จังหวัดมหาสารคาม

พ.ศ. 2550 เป็นหมู่บ้านต้นแบบลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จังหวัดมหาสารคาม

พ.ศ. 2550 ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับหนึ่งมาตรฐานผู้นำชุมชน เขต 11

พ.ศ. 2550 ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1 หมู่บ้านศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง จังหวัดมหาสารคาม

พ.ศ. 2550 ได้รับเครื่องราชเหรียญเงินมงกุฎไทย (ร.ง.ม.)

พ.ศ. 2552 เป็นหมู่บ้านระดับ 3 “มั่งมี ศรีสุข”

- ชนะเลิศหมู่บ้าน”อยู่เย็น เป็นสุข”
- ชนะเลิศหมู่บ้านเขียวขจี
- กองทุนแม่ของแผ่นดิน

พ.ศ. 2553 ชนะเลิศศูนย์การเรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริระดับภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ

พ.ศ. 2554 ชนะเลิศศูนย์ซ่อมสร้างเทิดไท่องค์ราชันระดับเขต 5

พ.ศ. 2554 ได้รับการคัดเลือกเป็นหมู่บ้านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสมบูรณ์แบบของ

จังหวัดมหาสารคาม

พ.ศ. 2555 ได้รับโล่เกียรตินิยมเป็นหมู่บ้านต้นแบบหมู่บ้านอยู่ดีมีสุข จากศูนย์อนามัยที่ 6

ขอนแก่น กรมอนามัย

พ.ศ. 2557

- ได้รับรางวัลศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนดีเด่นอันดับ 1 ของจังหวัดมหาสารคาม
- ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านศูนย์เกษตรธรรมชาติระดับเขตของกศน.
- ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 3 การประกวดหมู่บ้านชีววิถี ระดับภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ

เหตุผลที่ได้รับการคัดเลือกเป็นบุคคลต้นแบบ เป็นปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างการใช้ชีวิตแบบพอเพียง

กิจกรรมในครัวเรือน ทำฟาร์มหมูหลุม เลี้ยงปลาในบ่อ ปลูกพืชผักปลอดสารพิษ

กิจกรรมในชุมชน สังคม มีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ เพื่อบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจในชุมชนให้เป็นมาตรฐาน ซึ่งประกอบไปด้วย 16 กลุ่มต่างๆ ดังนี้ 1 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 2 กลุ่มแม่บ้านจักสาน (จัดส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น) 3 กองทุนหมู่บ้าน 4 กองทุนแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กขคจ.) 5 ร้านค้าชุมชน 6 โรงสีข้าวชุมชน 7 กลุ่มผู้ใช้น้ำประปา 8 กลุ่มเลี้ยงปลาในบ่อนิเวศน์ (บ่อพลาสติกและบ่อดิน) 9 กลุ่มปลูกเห็ด 10 กลุ่มเลี้ยงหมูหลุม 11 กลุ่มปลูกไม้ดอกไม้ประดับ 12 กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ 13 กองทุนสงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน 14 ปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ 15 เงินกองทุนพระราชทาน และ 16 โครงการธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน นอกจากนั้นแล้วยังได้จัดตั้งธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าว, ธนาคารพันธุ์ข้าวชุมชน, ฟุ่กนป่าสน ป่า 3 อย่างประโยชน์ 4 อย่าง เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตตามเศรษฐกิจพอเพียง

สามารถสรุปเป็น 3 ส่วน ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล คริวเรือนเกษตรกร

- ความรู้ หลังจากสมาชิกในกลุ่มได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติในกิจกรรมต่างๆ ทำให้สมาชิกทุกคนมีความรู้
- ทักษะ หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้ สมาชิกสามารถนำไปประกอบอาชีพทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจได้ เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ การนำวัสดุที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและการปรับปรุง ไร่นาเพื่อทำการเกษตรผสมผสานปลูกพืชเศรษฐกิจหมุนเวียน มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน และการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า
- เศรษฐกิจ นำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวยกระดับวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น
- สังคม เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงานให้แก่ผู้ที่สนใจ และสร้างเป็นเครือข่ายได้ในโอกาสต่อไป
- ด้านอื่นๆ ปลูกเร้าให้คนในชุมชนสนใจ และเข้ามาเรียนรู้การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม

มีการดำเนินโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง และเกิดความยั่งยืน

การเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในชุมชน

มีการจัดทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้หน่วยงานราชการเห็นถึงความตั้งใจในการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง และได้เข้าร่วมโครงการศูนย์ข้าวชุมชน โดยได้รับปัจจัยสนับสนุนจากงบประมาณจังหวัดมอทรถไถเพื่อลดต้นทุนในการผลิตด้านการเกษตร กลุ่มมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพยกระดับความเป็นมาตรฐาน

ข้อคิดในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของคนต้นแบบ

การทำทุกอย่างต้องทำด้วยใจ

ภาพที่ 4.5 กิจกรรมของนายสมหวัง มาแก้ว

5. นางสระสิน เลิศประเสริฐ ประธานกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มวิถึเกษตรก้าวหน้าบ้านห้วย

นางสระสิน เลิศประเสริฐ อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 63/1 บ้านห้วย หมู่ที่ 3 ตำบลหนองโดน อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ 36130 เบอร์โทรศัพท์ 090-048-4431 ตำแหน่งในชุมชน ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านห้วยสามัคคี

ผลงานรางวัลที่เคยได้รับ

1. ได้รับคัดเลือกเป็นผู้นำสตรีดีเด่นระดับเขต ตามโครงการเชิดชูเกียรติผู้นำเครือข่ายพัฒนาชุมชนดีเด่น ปี 2551
2. สตรีไทยชัยภูมิ ดีเด่น ในโอกาสวันสตรีไทยและวันแม่แห่งชาติ ปี 2555
3. เป็นวิทยากรฝึกอบรม หลักสูตรการทำพรมเช็ดเท้า โครงการอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ภายใต้ยุทธศาสตร์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (S B M L D) ปี 2556 โดยโรงเรียนโนนศรีวิทยา อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
4. สตรีทำงานในภาคแรงงานนอกระบบดีเด่น จังหวัดชัยภูมิ ปี 2557
5. ได้รับรางวัลที่ 1 จากการประกวดจัดกระเช้าขนมนางเล็ด ในโครงการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ ในพระราชานุเคราะห์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ปี 2558
6. เป็นวิทยากรฝึกอบรม หลักสูตรการทำปุ๋ยชีวภาพ (สูตรฮอโรโมนไข่) โครงการอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น 14-15 กันยายน 2558 โดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัวโคก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
7. เป็นวิทยากรฝึกอบรม หลักสูตรการทำขนมนางเล็ด โครงการขนมไทยภายใต้ยุทธศาสตร์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น วันที่ 22-25 กันยายน 2558 โดยโรงเรียนโนนศรีวิทยา อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

เหตุผลที่ได้รับการคัดเลือกเป็นบุคคลต้นแบบ

1. มีความเชี่ยวชาญ เรื่อง ขนมนางเล็ด เป็นอย่างดี ถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี
2. มีทักษะการเรียนรู้ และมีความขยันอดทน ฝึกฝนในกิจกรรมงานต่างๆ จนเกิดความชำนาญในงานที่ทำและสามารถถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้ให้กับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี
3. เป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ ยิ้มแย้มแจ่มใส ใฝ่รู้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมในครัวเรือน ทำไร่นา ปลูกผักสวนครัว เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลาตุกในโถงซีเมนต์ ทำสปูสมุนไพรร น้ำยาเอนกประสงค์ น้ำหมักชีวภาพ และสานตะกร้าจากเส้นใยพารา .

กิจกรรมในชุมชน การแปรรูปขนมนางเล็ด ก๋วยเต็ก ไข่เค็ม การแปรรูปพริก สานตะกร้าพารา และผลิตภัณฑ์จากเศษผ้า

การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการได้เข้าร่วมโครงการ

สามารถสรุปเป็น 3 ส่วน ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล ครัวเรือนเกษตรกร

- มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ทำให้สมาชิกมีการใช้จ่ายเงินระมัดระวังมากขึ้น ลดรายจ่ายหารายได้เพิ่ม

- มีการปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือนเพิ่มขึ้นทำให้ลดรายจ่าย

- มีการรวมกันวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มมีการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมกลุ่ม เช่น ออมทรัพย์ ทำน้ำหมักชีวภาพ ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทำปุ๋ยหมัก ปลูกผักสวนครัว เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มทำน้ำยาเอนกประสงค์ ลดรายจ่ายในครัวเรือน ทำให้สมาชิกเกิดความสามัคคี ช่วยเหลือสังคม และจากการเรียนรู้เรื่องการใช้สารเคมีสมาชิกเข้าใจวิธีการใช้สารเคมีมากขึ้น มีการลดการใช้สารเคมีในการปลูกผัก

การเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในชุมชน

มีจุดเรียนรู้ของชุมชน ชุมชนมีความสามัคคีมากขึ้น สมาชิกรู้จักเสียสละเวลาต่อส่วนรวม เป็นชุมชนเข้มแข็ง พออยู่พอกิน อยู่ดีกินดี อยู่เย็นเป็นสุข สมาชิกมีการร่วมกันทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์

ข้อคิดในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง

น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ใช้หลักความประหยัด ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล รู้จักตนเองมีความพอประมาณ และเก็บออม เพื่อมีกินมีใช้ในคราวจำเป็น ยังสามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการประกอบอาชีพ โดยส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ แทนการใช้ปุ๋ยเคมี ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน ดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

ภาพที่ 4.6 กิจกรรมของนางสรระลิน เลิศประเสริฐ

6.2 บุคคลต้นแบบ ในระยะที่ 2 ปี 2558

บุคคลต้นแบบในระยะที่ 2 ปี 2558 ประกอบด้วย

1. นายประยูร เกียรติงูเหลือม ประธานกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหนองพะยอม
จังหวัดนครราชสีมา

นายประยูร เกียรติงูเหลือม อายุ 63 ปี อยู่บ้านเลขที่ 25 หมู่ที่ 4 ตำบลลุงเขว้า
อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30410 เบอร์โทรศัพท์ 087-869-9332
ตำแหน่งในชุมชน ประธานกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองพยอม ประธานธนาคารข้าวบ้านหนองพยอม
และประธานคณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจน (กขคจ.) ตำบลลุงเขว้า

ผลงาน รางวัลที่เคยได้รับ

- 1) ผู้ใหญ่บ้านหนองพยอม ปี 2550-2558
- 2) ผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม (แห่นบทองคำ) ปี 2553
- 3) เครื่องราชอิสริยาภรณ์เหรียญทองมงกุฎไทย ปี 2556

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ประจำปี 2553 รางวัลพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เหตุผลที่ได้รับคัดเลือกเป็นบุคคลต้นแบบ

- 1) เป็นผู้ที่มีการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) การทำการเกษตรแบบผสมผสาน
- 3) เป็นผู้นำที่ชุมชนที่มุ่งเน้นในการพัฒนาให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดี เป็นตัวอย่างให้กับคนในชุมชนได้ปฏิบัติตาม

กิจกรรมในครัวเรือน

1) กิจกรรมในฟาร์ม มีการแบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนี้ พื้นที่ 11 ไร่ ใช้ปลูกข้าว พื้นที่ 40 ไร่ ใช้ปลูกอ้อยและไม้ยืนต้น ส่วนพื้นที่ 2 ไร่ ซึ่งอยู่ในตัวหมู่บ้าน เป็นที่อยู่อาศัย ปลูกผักสวนครัวและสมุนไพรพื้นบ้าน เลี้ยงปลาในบ่อ 2 บ่อ เลี้ยงโค 8 ตัว และกระบือ 3 ตัว

2) การ ทำบัญชีครัวเรือน ปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ มีการฝากเงินออมทุกเดือน

กิจกรรมในชุมชน/ สังคม

มีการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันเช่น มีการทำขนมไทย ฉาบกล้วย ดูวีดิทัศน์ ทำน้ำยาเอนกประสงค์ มีน้ำยาซักผ้า สบู่เหลวฟักข้าว น้ำยาล้างจาน

การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สามารถสรุปเป็น 3 ส่วน ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล ครุวีเรือนเกษตรกร

การเปลี่ยนแปลงมีความเป็นอยู่ดีขึ้น เพราะที่เคยพึ่งปัจจัยภายนอกก็หันมาพึ่งตนเอง ทำ
ของใช้เอง นำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงบำรุงดินเพื่อทำการเกษตร ปลูกผักไว้กินเอง ที่เหลือจากแบ่งปันก็
ขาย ทำให้ครอบครัวดีขึ้น ครอบครัวอบอุ่น

การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม

สมาชิกมีความมั่นใจในกลุ่ม ได้พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ให้กับคนอื่น มีความรัก
ความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จากเดิมที่ต่างคนต่างทำงานของตนเอง ก็มาเรียนรู้ร่วมกัน เช่น
รวมกลุ่มทำขนม ทองม้วน ข้าวแตน แปรรูปอาหาร และน้ำยาอเนกประสงค์ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน

ชุมชนจากเดิมความเป็นอยู่แบบอยู่ใครอยู่มัน หันกลับมาดูแลกันในชุมชน มีความรัก
ความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และหันมาอยู่อย่างพอเพียง เมื่อคนนอกชุมชนเห็นตัวอย่างจาก
กลุ่มก็ต้องการเข้าร่วมด้วย

ข้อคิดในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของคนต้นแบบ

“ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน”

ภาพที่ 4.7 กิจกรรมของนายประยูร เกล็ดงูเหลื่อม

2. นายพิน สุวรรณไตรย์ สมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร

นายพิน สุวรรณไตรย์ อายุ 75 ปี อยู่บ้านเลขที่ 10 หมู่ที่ 11 ตำบลคำชะอี อำเภอกำชะอี จังหวัดมุกดาหาร รหัสไปรษณีย์ 49110 เบอร์โทรศัพท์ 088-303-3145 ตำแหน่งในชุมชน กรรมการธรรมาภิบาลจังหวัดมุกดาหาร ผู้ทรงคุณวุฒิในอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดฯ ประธานกรรมการประสานงานและติดตามโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยคันแทใหญ่ และเป็นผู้ช่วย เหลือประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคม

ผลงาน รางวัลที่เคยได้รับ เกษตรกรดีเด่นสาขาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดมุกดาหาร, รับพระราชทานเงินขวัญถุงจากพระเจ้าอยู่หัวฯ

เหตุผลที่ได้รับคัดเลือกเป็นบุคคลต้นแบบ

1. เป็นผู้ริเริ่มการทดลองเปรียบเทียบการใช้ปุ๋ยในนาข้าว (เคมี,อินทรีย์,เคมี+อินทรีย์)
2. การเพาะกล้าผักหวานและปลูกผักหวานป่า

กิจกรรมในครัวเรือน การเพาะปลูกผักหวานป่า, กลัวยหอมทอง, นาอินทรีย์-การเลี้ยงโค, เป็ดเนื้อ,ไก่พื้นบ้าน, หมูหลุม, การเลี้ยงปลา,กบ-การทำน้ำหมักไล่แมลง, น้ำหมัก-บำรุงพืช, ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ฯลฯ

กิจกรรมในชุมชน/สังคม การปลูกกลัวยน้ำหว่ารอบบ่อปลา เลี้ยงปลากินพืชปลูกผักหวานป่า ปลูกผักสวนครัว ทำปุ๋ยหมัก เลี้ยงไก่ไข่อารมณ์ดี

การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สามารถสรุปเป็น 3 ส่วน ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล ครั้วเรือนเกษตรกร

- สมาชิกรู้จักการทำงานร่วมกัน
- การลดรายจ่าย
- เพิ่มรายได้
- การศึกษาดูงานนอกสถานที่ แล้วนำมาปรับใช้ในครั้วเรือน
- การจัดทำบัญชีครั้วเรือนสามารถทราบรายรับ-รายจ่าย มาบริหารจัดการในครั้วเรือน

การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม

- รู้จักการออม
- การทำงานร่วมกัน
- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแก้ปัญหาาร่วมกัน
- การจัดการด้านการตลาดและเพิ่มมูลค่าสินค้า

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน

- ครั้วเรือนข้างเคียงนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ เช่น การลดรายจ่ายในครั้วเรือนด้านอาหาร

- ชุมชนที่สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้

ข้อคิดในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของคนต้นแบบ

- อยู่แบบพอเพียงพอประมาณ, ทำเพื่อผู้อื่นมากกว่าเพื่อตนเองเท่านั้น พยายามลดกิเลส, แต่พยายามเพิ่มการให้ทาน รักษาศีลและภาวานาตามสมควรแก่ตนเองและกาลเวลา การได้ให้สุขกว่าการได้รับ

ภาพที่ 4.8 กิจกรรมของนายพิน สุวรรณไตรย์

3. นายอดิศร เหล่าสะพาน ประธานศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านดอนมัน

นายอดิศร เหล่าสะพาน อายุ 57 ปี อยู่บ้านเลขที่ 25 หมู่ที่ 13 ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44150 เบอร์โทรศัพท์ 08-7859-3081 ตำแหน่งในชุมชน กำนันตำบลขามเรียง

ผลงานรางวัลที่ได้รับ

1. กำนันแทนบทองคำ
2. โล่รางวัลพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็น เป็นสุข
3. รางวัล คนดีศรีมหาสารคาม (มหาสารคาม 150 ปี)
4. โล่จาก สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ยกย่องเชิดชูเกียรติชุมชนบ้านดอนมัน สังกัดกรมการศึกษานูรณ์ต้นแบบรุ่น 1
5. กระทรวงมหาดไทย กรมพัฒนาชุมชน ประกาศเกียรติคุณบ้านดอนมันเป็นชุมชนที่มีการบริหารจัดการยอดเยี่ยมแห่งปี 2550
6. โล่ประกาศเกียรติคุณจาก นส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงบ้านดอนมัน มีผลงานระดับดีเด่นด้านการบำบัด ฟื้นฟูและพัฒนาผู้ติดยาเสพติด พศ. 2554 รวมโล่รางวัลทั้งหมด 19 โล่

เหตุผลที่ได้รับคัดเลือกเป็นบุคคลต้นแบบ

มีความรู้ ความสามารถในการทำการเกษตร ได้แก่ การเพาะเห็ด การเลี้ยงไก่วง การผลิตน้ำส้มควันไม้ การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ และการปลูกพืชผัก และไม้ผล

กิจกรรมในครัวเรือน มีการปลูกพืชผัก และเลี้ยงสัตว์ การทำปุ๋ยชีวภาพ การเพาะเห็ด การเลี้ยงไก่

งวง การเลี้ยงไก่บ้าน ปลุกพืชผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงปลาเลี้ยงกบ การปลูกปอเทือง พืชผักสวนครัว รั้วกินได้ ทำปุ๋ยหมัก น้ำหมัก น้ำล้างจาน และรักษาสภาพแวดล้อมในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่ายใน ครัวเรือนของตนเอง

กิจกรรมในชุมชน/สังคม

1. มีการร่วมกันทำอาชีพลดค่าใช้จ่ายและค่าแรงงานในการทำให้สมาชิกได้มีการร่วมคิด ร่วมทำรับผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อความสามัคคีในชุมชนกิจกรรมที่ทำ การปลูกหญ้าหวาน การเพาะ เห็ด การเลี้ยงไก่วง การทำปุ๋ยหมักใช้เอง (เพื่อลดต้นทุนการผลิต)
2. ขับเคลื่อนแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียง
3. จัดตั้งศูนย์บำบัดผู้ติดยาเสพติด (บังคับคดี)
4. อนุรักษ์ขับขี่ปลอดภัย
5. จัดตั้งศูนย์เรียนรู้บ้านกึ่งวิถี

การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง สามารถสรุปเป็น 3 ส่วน ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล ครัวเรือนเกษตรกร

เมื่อก่อนยากจนเพราะเครือข่ายเรายังไม่มีมากพอแต่ปัจจุบันนี้ หลังจากเข้าร่วมโครงการและ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคลหรือสมาชิกได้มีการพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำให้ สมาชิกได้เข้าใจในการทำงานเพื่อพัฒนาครอบครัวตนเอง

การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม

ได้มีการไปศึกษาเรียนรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อพัฒนาปรับปรุงกลุ่มตนเองให้ดีขึ้น และหาวิธีการที่จะพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็งและยั่งยืน

การเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในชุมชน

การแลกเปลี่ยนในชุมชนได้มีการให้สมาชิกได้ศึกษาเรียนรู้กิจกรรมของสมาชิกแต่ละคนว่าเป็น อย่างไรแล้วหาทางแก้ไขในสิ่งที่มีปัญหาาร่วมกันเพื่อสมาชิกจะได้ประสบความสำเร็จในการประกอบ อาชีพของครัวเรือน

ข้อคิดในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของคนต้นแบบ

น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

ภาพที่ 4.9 กิจกรรมของนายอดิศร เหล่าสะพาน

4. นายธนง นวลตา ประธานศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านเนินน้ำคำ

นายธนง นวลตา อายุ 61 ปี อยู่บ้านเลขที่ 120 หมู่ที่ 10 ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม เบอร์โทรศัพท์ 088-5147-742 ตำแหน่งในชุมชน

ผลงาน รางวัลที่เคยได้รับ คนกล้าของแผ่นดิน (บุคคลต้นแบบในรายการ หอมแผ่นดิน ออกอากาศวันที่ 22 กรกฎาคม 2557 ทางช่อง 9)

เหตุผลที่ได้รับคัดเลือกเป็นบุคคลต้นแบบ

มีความรู้ ความสามารถในการทำนาเกษตรแบบประณีต และมีการผลิตข้าวไรโคเดอร์มา มีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เอง เป็นการลดต้นทุนการผลิตและผลผลิตปลอดภัย

กิจกรรมในครัวเรือน

มีการจัดสรรพื้นที่ ได้แก่ ทำนาโยน พื้นที่ 11 ไร่ปลูกมะนาว 2 ไร่/ มีการเลี้ยงสุกร 17 ตัว เลี้ยงกระบือ 10 ตัว ทำปุ๋ยหมักปีละ 20 ตันและบ่อก๊าซชีววมวล 1 บ่อ 20 ตัน มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ปลูกพืชผักสวนครัว ทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ทอผ้า ไถนาสวนผสม ปลูกข้าวอินทรีย์ ออมทรัพย์

กิจกรรมในชุมชน ปลูกข้าวอินทรีย์ ข้าวไรเบอร์รี่ แปรรูปข้าว เป็นขนมจีนข้าวกล้อง เลี้ยงปลาในบ่อดิน เลี้ยงหมูหลุม

การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สามารถสรุปเป็น 3 ส่วน ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล ครัวเรือนเกษตรกร

มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ผลทำให้กลุ่มรู้จักรายรับ รายจ่าย ของครอบครัว

มีการปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคภายในครัวเรือน

การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม

แต่เดิมกลุ่มมีการรวมตัวอย่างไม่มากนักหรือเฉพาะกิจ แต่ในปัจจุบันกลุ่มมีความเข้มแข็งขึ้น มีการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำทั้งในด้านการประกอบอาชีพ ด้านสังคม เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในชุมชน

สมาชิกของศูนย์ เป็นต้นแบบที่ดีในชุมชน แต่เดิมชุมชนไม่ได้เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่มี การปลูกผักสวนครัว แต่ในปัจจุบันชุมชนเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการปลูกพืชผักทุกครัวเรือน

ข้อคิดเห็นในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคลต้นแบบ

หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับบุคคลทุกสาขาอาชีพ หากบุคคลใดนำหลักหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติอย่างจริงจัง จะพบว่าสามารถทำให้ตนเองและครอบครัวอยู่อย่างมีความสุข

ภาพที่ 4.10 กิจกรรมของนายธนก นวลตา

5. นายพรมมา โพธิ์ศรีทอง ประธานกรรมการสถานศึกษา (โรงเรียนบ้านยางน้อย)

นายพรมมา โพธิ์ศรีทอง อายุ 68 ปี อยู่บ้านเลขที่ 81 หมู่ 3 ตำบลบึงแก อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร รหัสไปรษณีย์ 35130 เบอร์โทรศัพท์ 081-600-9216 ตำแหน่งในชุมชน อดีต กำนัน และกรรมการที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจ (ก.ม.)

ผลงาน รางวัลที่เคยได้รับ รางวัล ครอบครัวตัวอย่างด้านเศรษฐกิจพอเพียง (สนง.เกษตร)

เหตุผลที่ได้รับคัดเลือกเป็นบุคคลต้นแบบ

เป็นครัวเรือนต้นแบบในเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง (ปลูกผัก เลี้ยงกบ เลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ เลี้ยงหมู ทำน้ำหมักชีวภาพและผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด เป็นประธานกลุ่มผลิตปุ๋ยให้กับสมาชิก และจำหน่ายชุมชน ใกล้เคียง

กิจกรรมในครัวเรือน

ปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ เช่น หอม, สะระแหน่, ข่า, ตะไคร้, มะเขือ, พริก, มะละกอ, ถั่วฝักยาว ฯลฯ / เลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ไข่ ไก่พื้นเมือง กบ ปลาตุ๊ก เป็นต้น/ ทำน้ำยาเอนกประสงค์ เช่น น้ำยาล้างจาน เป็นต้น และทำน้ำหมักชีวภาพ

กิจกรรมในชุมชน/ สังคม

1) จัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านยางน้อย ตำบลบึงแก โดยมีกิจกรรม เช่น ปลูกพืชผัก เพาะเห็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงกบ เลี้ยงปลาตุ๊ก

2) ผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด และปุ๋ยสูตรพระราชทาน

3) จัดตั้งกลุ่มโรงสีข้าวบ้านยางน้อย เพื่อสีข้าวและแปรรูปข้าว กลุ่มออมทรัพย์บ้านยางน้อย ธนาคารโคกระบือ กลุ่มทอเสื่อกก และกลุ่มร้านค้าชุมชน

การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถสรุปเป็น 3 ส่วน ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล คริวเรือนเกษตรกร

1. สมาชิกในครัวเรือนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
2. สมาชิกมีอาชีพและมีรายได้เพิ่มขึ้น
3. สมาชิกมีหนี้สินลดลงและมีความสุขมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม

1. การมีส่วนร่วมในกลุ่มมากขึ้น
2. มีความสมัครสมานสามัคคี

การเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในชุมชน

1. ชุมชนมีความสามัคคีกันมากขึ้น
2. ชุมชนเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในทางที่ดีมากขึ้น
3. ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความเป็นอยู่ที่พอเพียง

ข้อคิดในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของคนต้นแบบ

ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อดออม

ภาพที่ 4.11.กิจกรรมของนายพรมมา โพธิ์ศรีทอง

สรุปการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของคนต้นแบบ
จากการถอดบทเรียนกรณีตัวอย่างคนต้นแบบทั้ง 10 ท่าน สรุปได้ดังนี้

คนที่	ชื่อ - สกุล	กิจกรรมที่แสดงถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	การเปลี่ยนแปลง
1	นางกัญญา อ่อนศรี	<p>กิจกรรมในครัวเรือน ทำการเกษตรผสมผสาน โดยปลูกพืช ข้าวอินทรีย์ เลี้ยงสัตว์</p> <p>กิจกรรมในชุมชน ร่วมกับเครือข่ายที่ทำเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดสุรินทร์ องค์กรภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐ ผลักดันให้มีการจัดตั้งตลาดอินทรีย์ขึ้น ในนาม “ตลาดนัดสีเขียว” สร้างจิตสำนึกของสมาชิกของสหกรณ์ที่ต้องการส่งเสริมให้คนในชุมชนได้บริโภคอาหารปลอดภัย ที่มีผลดีต่อสุขภาพ เป็นตัวอย่างที่ดีของการสร้างชุมชนน่าอยู่</p>	<p>การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล ครัวเรือน เกษตรกร</p> <p>มีการลด ละ เลิกอบายมุข</p> <p>มีการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น เป็นการเพิ่มรายได้ในครัวเรือน</p> <p>มีการรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพมากขึ้น</p> <p>การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม</p> <p>มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนกับกลุ่มอื่น ทำให้เกิดเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกัน</p> <p>มีการรวมกลุ่มซื้อขายผลผลิตอินทรีย์</p> <p>การเปลี่ยนแปลงต่อชุมชน</p> <p>ส่งเสริมให้ชุมชนได้มีอาชีพเสริม</p> <p>ชุมชนมีการจัดการตลาดเอง สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง</p>
2	นายอุดม แสนบุตร	<p>กิจกรรมในครัวเรือน มีการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ (GAP) โดยแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ในการทำเกษตร ได้แก่ ผลิตผัก 1 งาน ตลอดปี , การทำนาข้าว 20 ไร่ , การปลูกมันสำปะหลัง 10 ไร่การผลิตและใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพและสารชีวภัณฑ์พืชสมุนไพร</p> <p>กิจกรรมในชุมชน ช่วยกันพัฒนาแหล่งน้ำใสสะอาด , กำจัดผักตบชวาจำนวน 300 ต้น และเป็นผู้บริหารงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน / สหกรณ์ผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ อ.ชำสูง จำกัด</p>	<p>การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล ครัวเรือน เกษตรกร</p> <p>สมาชิกกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เช่น มีความสามัคคีในชุมชนรู้จักเก็บออม</p> <p>การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม</p> <p>มีกิจกรรมทำร่วมกัน (โดยทำปุ๋ยหมัก, ปลูกผัก) มีเงินปันผลตามยอดขาย หรือลงขันในหุ้น คือ หุ้นละ 100 บาท ปันผล 10 บาท/ปี)</p> <p>การเปลี่ยนแปลงต่อชุมชน</p> <p>ชุมชนมีความสามัคคีจากเดิม ต่างคนต่างทำ เปลี่ยนเป็น มาร่วมกันผลิตเป็นกลุ่ม ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนแนวคิดใหม่ มีปัญหาช่วยกันแก้ไข</p>

คนที่	ชื่อ - สกุล	กิจกรรมที่แสดงถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	การเปลี่ยนแปลง
3	นายปราโมท แสงสว่าง	<p>กิจกรรมในครัวเรือน มีการวางแผนการผลิต โดยฤดูฝนทำนา ฤดูแล้งปลูกพืชผัก พริก ยาสูบ พักทอง ข้าวโพด ปลูกหญ้า เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา แปรรูปข้าวอินทรีย์</p> <p>กิจกรรมในชุมชน มีการออมทรัพย์เพื่อการผลิตลงหุ้นร่วมกับวิสาหกิจชุมชนหนองสะโนฟุ้งตนเอง ซึ่งมีกิจการร้านค้าชุมชน ผลิตข้าวอินทรีย์ ผลิตพันธุ์ข้าวจำหน่าย แปรรูปข้าวอินทรีย์</p>	<p>การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล ครัวเรือน เกษตรกร</p> <p>- เกษตรกรมีความใส่ใจ มุ่งมั่น ปฏิบัติตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกผักสวนครัวลดรายจ่ายในครัวเรือน มีการเก็บออม พัฒนาผลผลิตทางการเกษตรให้มีคุณภาพปลอดภัยมุ่งสู่วิถีเกษตรอินทรีย์</p> <p>การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม</p> <p>มีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ด้านการผลิต การจำหน่าย</p> <p>การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน</p> <p>เกิดเครือข่ายมากขึ้น ทั้งในและนอกชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เข้ามาร่วมให้การสนับสนุน และศึกษาดูงานมากขึ้น</p>
4	นายสมหวัง มาแก้ว	<p>กิจกรรมในครัวเรือน ทำเกษตรผสมผสาน ฟาร์มหมูหลุม เลี้ยงปลาในบ่อ ปลูกพืชผักปลอดสารพิษ</p> <p>กิจกรรมในชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ เพื่อบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจในชุมชน</p>	<p>การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล ครัวเรือน เกษตรกร</p> <p>ความรู้หลังจากสมาชิกในกลุ่มได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติในกิจกรรมต่างๆ ทำให้สมาชิกทุกคนมีความรู้ ทักษะ สมาชิกสามารถนำไปประกอบอาชีพทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจได้ เศรษฐกิจ นำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ยกกระดับวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้นสังคม เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงานให้แก่ผู้ที่สนใจ และสร้างเป็นเครือข่ายปลูกเราให้คนในชุมชนสนใจ และเข้ามาเรียนรู้การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน</p>

คนที่	ชื่อ - สกุล	กิจกรรมที่แสดงถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	การเปลี่ยนแปลง
			<p>การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม</p> <p>มีการดำเนินโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง และเกิดความยั่งยืน</p> <p>การเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในชุมชน</p> <p>มีการจัดทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้หน่วยงานราชการเห็นถึงความตั้งใจในการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง และได้เข้าร่วมโครงการศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อลดต้นทุนในการผลิตด้านการเกษตร</p>
5	นางสระสิน เลิศประเสริฐ	<p>กิจกรรมในครัวเรือน ทำไร่นา ปลูกผักสวนครัว เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลาตุกในอ่างซีเมนต์ ทำสบู่สมุนไพร น้ำยาเอนกประสงค์ น้ำหมักชีวภาพ และสานตะกร้าจากเส้นใยพารา</p> <p>กิจกรรมในชุมชน รวมกลุ่มแปรรูปขนมนางเล็ด ก๋วยเตี๋ยวไข่เค็ม การแปรรูปพริก สานตะกร้าจากพารา และผลิตภัณฑ์จากเศษผ้า</p>	<p>การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล ครัวเรือน เกษตรกร</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ทำให้สมาชิกมีการใช้จ่ายเงินระมัดระวังมากขึ้น ลดรายจ่ายหารายได้เพิ่ม - มีการปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือนเพิ่มขึ้นทำให้ลดรายจ่าย - จากการเรียนรู้เรื่องการใช้สารเคมี สมาชิกเข้าใจวิธีการใช้สารเคมีมากขึ้น มีการลดการใช้สารเคมีในการปลูกผัก - มีการรวมกันวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ปัจจุบัน

คนที่	ชื่อ - สกุล	กิจกรรมที่แสดงถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	การเปลี่ยนแปลง
			<p>การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม</p> <p>สมาชิกกลุ่มมีการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมกลุ่ม เช่น ออมทรัพย์ ทำน้ำหมักชีวภาพ ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทำปุ๋ยหมัก ปลูกผักสวนครัว เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มทำน้ำยาเอนกประสงค์ ลดรายจ่ายในครัวเรือน ทำให้สมาชิกเกิดความสามัคคี ช่วยเหลือสังคม</p> <p>การเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในชุมชน</p> <p>มีจุดเรียนรู้ของชุมชน ชุมชนมีความสามัคคีมากขึ้น สมาชิกรู้จักเสียสละเวลาต่อส่วนรวมเป็นชุมชนเข้มแข็ง</p>
6	นายประยูร เกล็ดงูเหลือม	<p>กิจกรรมในครัวเรือน</p> <p>กิจกรรมในฟาร์ม มีการแบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนี้ พื้นที่ 11 ไร่ ใช้ปลูกข้าว พื้นที่ 40 ไร่ ใช้ปลูกอ้อยและไม้ยืนต้น ส่วนพื้นที่ 2 ไร่ ซึ่งอยู่ในตัวหมู่บ้าน เป็นที่อยู่อาศัย ปลูกผักสวนครัวและสมุนไพรพื้นบ้าน เลี้ยงปลาตกในโอ่ง 2 โอ่ง เลี้ยงโค 8 ตัว และกระบือ 3 ตัว การทำบัญชีครัวเรือน ปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ มีการฝากเงินออมทุกเดือน</p> <p>กิจกรรมในชุมชน/ สังคม</p> <p>มีการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน เช่น มีการทำขนมไทย ดูวีทัศน์ ทำน้ำยาเอนกประสงค์ มีน้ำยาซักผ้า สบู่เหลวฟักข้าว น้ำยาล้างจาน</p>	<p>การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล ครัวเรือน เกษตรกร</p> <p>มีความเป็นอยู่ดีขึ้น เพราะที่เคยพึ่งปัจจัยภายนอกก็หันมาพึ่งตนเอง ทำของใช้เอง นำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงบำรุงดินเพื่อทำการเกษตร ปลูกผักไว้กินเอง ที่เหลือจากแบ่งปันก็ขาย ทำให้ครอบครัวดีขึ้น ครอบครัวอบอุ่น</p> <p>การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม</p> <p>สมาชิกมีความมั่นใจในกลุ่ม ได้พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ให้กับคนอื่นอันเดียวกัน เรียนรู้ร่วมกัน มีความรักความสามัคคี เป็นอันหนึ่ง</p> <p>การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน</p> <p>ชุมชนจากเดิมความเป็นอยู่แบบอยู่ใครอยู่มัน หันกลับมาดูแลกันในชุมชน มีความรักความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และหันมาอยู่อย่างพอเพียง</p>

คนที่	ชื่อ - สกุล	กิจกรรมที่แสดงถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	การเปลี่ยนแปลง
7	นายพิน สุวรรณไตรย์	<p>กิจกรรมในครัวเรือน การเพาะปลูก ผักหวานป่า, กล้วยหอมทอง, นาอินทรีย์</p> <p>-การเลี้ยงโค, เบ็ดเนื้อ,ไก่พื้นบ้าน, หมูหลุม, การเลี้ยงปลา,กบ-การทำน้ำหมักไล่แมลง, น้ำหมัก-บำรุงพืช, ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ฯลฯ</p> <p>กิจกรรมในชุมชน/สังคม การปลูกกล้วยน้ำหว้ารอบบ่อปลา เลี้ยงปลากินพืช ปลูกผักหวานป่า ปลูกผักสวนครัว ทำปุ๋ยหมัก เลี้ยงไก่ไข่อารมณ์ดี</p>	<p>การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล ครัวเรือน</p> <p>เกษตรกร</p> <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกรู้จักการทำงานร่วมกัน - การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ - การศึกษาดูงานนอกสถานที่ แล้วนำมาปรับใช้ในครัวเรือน - การจัดทำบัญชีครัวเรือนสามารถทราบรายรับ-รายจ่าย มาบริหารจัดการในครัวเรือน <p>การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม</p> <ul style="list-style-type: none"> - รู้จักการออม - การทำงานร่วมกัน - การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการแก้ปัญหาาร่วมกัน - การจัดการด้านการตลาดและเพิ่มมูลค่าสินค้า <p>การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ครัวเรือนข้างเคียงนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ เช่น การลดรายจ่ายในครัวเรือนด้านอาหาร - ชุมชนที่สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้

คนที่	ชื่อ - สกุล	กิจกรรมที่แสดงถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	การเปลี่ยนแปลง
8	นายอดิศร เหล่าสะพาน	<p>กิจกรรมในครัวเรือน มีการลดรายจ่ายในครัวเรือนของตนเอง โดย ปลุกพืชผัก และเลี้ยงสัตว์ การทำปุ๋ยชีวภาพ การเพาะเห็ด ทำปุ๋ยหมัก น้ำหมัก น้ำล้างจาน และรักษสภาพแวดล้อมในครัวเรือน</p> <p>กิจกรรมในชุมชน/สังคม - มีการร่วมกันทำอาชีพลดค่าใช้จ่ายและค่าแรงงานในการทำให้สมาชิกได้มีการร่วมคิดร่วมทำรับผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อความสามัคคี จัดตั้งศูนย์บำบัดผู้ติดยาเสพติด (บังคับคดี) รมรงค์ขับขี่ปลอดภัย และจัดตั้งศูนย์เรียนรู้บ้านกิ่งวิถี</p>	<p>การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล ครัวเรือน เกษตรกร สมาชิกได้มีการพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำให้สมาชิกได้เข้าใจในการทำงานเพื่อพัฒนาครอบครัวตนเอง</p> <p>การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม มีการไปศึกษาเรียนรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อพัฒนาปรับปรุงกลุ่มตนเองให้ดีขึ้นและหาวิธีการที่จะพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็งและยั่งยืน</p> <p>การเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในชุมชน การแลกเปลี่ยนในชุมชนได้มีการให้สมาชิกได้ศึกษาเรียนรู้กิจกรรมของสมาชิกแต่ละคนว่าเป็นอย่างไรแล้วหาทางแก้ไขในสิ่งที่มีปัญหาาร่วมกันเพื่อสมาชิกจะได้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพของครัวเรือน</p>
9	นายธนก นวลตา	<p>กิจกรรมในครัวเรือน มีการจัดสรรพื้นที่ ได้แก่ ทำนาโยนพื้นที่ 11 ไร่ ปลุกมะนาว 2 ไร่/ มีการเลี้ยงสุกร 17 ตัว เลี้ยงกระบือ 10 ตัว ทำปุ๋ยหมักปีละ 20 ตันและบ่อก๊าซชีววมวล 1 บ่อ 20 ตัน มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ปลุกพืชผักสวนครัว ทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ทอผ้า ไร่นาสวนผสม ปลุกข้าวอินทรีย์ ออมทรัพย์</p> <p>กิจกรรมในชุมชน รวมกลุ่มปลุกข้าวอินทรีย์ ข้าวไรเบอร์รี่ แปรรูปข้าว เป็นขนมจีนข้าวกล้อง เลี้ยงปลาในบ่อดิน เลี้ยงหมูหลุม</p>	<p>การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล ครัวเรือน เกษตรกร มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ผลทำให้กลุ่มรู้จักรายรับ รายจ่าย ของครอบครัว โดยการปลุกผักสวนครัวไว้บริโภคภายในครัวเรือน</p> <p>การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม กลุ่มมีการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำทั้งในด้านการประกอบอาชีพด้านสังคม ทำให้มีความเข้มแข็งขึ้น</p> <p>การเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในชุมชน สมาชิกของศูนย์ เป็นต้นแบบที่ดีในชุมชน แต่เดิมชุมชนไม่ได้เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่มีการปลุกผักสวนครัว แต่ในปัจจุบันชุมชนเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการปลุกพืชผักทุกครัวเรือน</p>

คนที่	ชื่อ - สกุล	กิจกรรมที่แสดงถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	การเปลี่ยนแปลง
10	นายพรมมา โพธิ์ศรีทอง	<p>กิจกรรมในครัวเรือน</p> <p>ปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ เลี้ยงสัตว์ ทำน้ำยาเอนกประสงค์ และทำน้ำหมักชีวภาพ</p> <p>กิจกรรมในชุมชน/ สังคม</p> <p>1. จัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านยางน้อย ตำบลบึงแก โดยมีกิจกรรม เช่น ปลูกพืชผักเพาะเห็ด เลี้ยงไก่ไข่ เลี้ยงกบ เลี้ยงปลาตก</p> <p>2. ผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดและปุ๋ยสูตรพระราชทาน</p> <p>3. จัดตั้งกลุ่มโรงสีข้าวบ้านยางน้อย เพื่อสีข้าวและแปรรูปข้าว กลุ่มออมทรัพย์บ้านยางน้อย ธนาคารโคกระบือ กลุ่มทอเสื่อกก และกลุ่มร้านค้าชุมชน</p>	<p>การเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล ครัวเรือน</p> <p>เกษตรกร</p> <p>สมาชิกในครัวเรือนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีอาชีพและมีรายได้เพิ่มขึ้น มีหนี้สินลดลงและมีความสุขมากขึ้น</p> <p>การเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่ม</p> <p>การมีส่วนร่วมในกลุ่มมากขึ้น มีความสมัครสมานสามัคคี</p> <p>การเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในชุมชน</p> <p>ชุมชนมีความสามัคคีกันมากขึ้น ชุมชนเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในทางที่ดีมากขึ้นชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความเป็นอยู่ที่พอเพียง</p>

จากตารางวิเคราะห์การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของคนต้นแบบ ที่ได้จากการถอดบทเรียนจากคนต้นแบบทั้ง 10 จะเห็นได้ว่าคนต้นแบบทั้ง 10 ได้นำผลที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตร “การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง” ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งในระดับครัวเรือน กลุ่มและชุมชน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อบุคคล ครัวเรือนเกษตรกร ต่อกลุ่มและการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ในด้านต่างๆ ทั้งด้านทั้งความรู้ ทักษะการประกอบอาชีพเกษตร ด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น